БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

Бурят-Монголой ҮНЭН

КПСС-эй Бурят-Монголой обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй, КПСС-эй Улан-Удын горкомой орган.

№ 190 (6410)
АВГУСТЫН 13
ВТОРНИК
1957 он

Сэн 20 мүнгэн.

Мал ажалай продуктнуудые абаха тушаа социалистическэ уялгануудаа заатагүй дүүргэе

КПСС-эй XX съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, оронойнгоо хүдөө ажахын бухы хүдэлмэрилэгшэд шэнги манай республикын колхозууд, МТС-үүд, совхозууд мал ажалай продуктнуудые абалгаар зарим тэды амжалта туйлаа. Ажахын энэ жэлэй долоон һарын турша соо колхозууднай нёдондоной эды хирэтэй сасуулбал һү, мяха, нооһо нилээд ехые абаһан байна. Колхозуудта үнеэн бүриһөө һү һаалга дунда зэргээр 290 килограмм, совхозуудта — 285 килограмм ехэ болоо. Тиихэдэ хонин бүриһөө абтаһан нооһон 420 граммаар нэмэбэ. Малай тоо толгойе олошоруулһанай, ашаг шэмыень дээшэлүүлһэнэй ашаар түрүү колхозууд, МТС, совхозууд бүришье ехэ амжалта туйлаһан байна.

Республикын колхозууд, МТС, совхозууд энэ жэлдэ мал ажалай продуктнуудые бүри ехээр үйлэдбэрилхэ тушаа дээшэлүүлэгдэһэн социалистическэ уялгануудые абаа һэн. Тэрэнь КПСС-эй обкомой байгша оной мартда болоһон пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ, баталагдаһан байна.

Мүнөө энэ уялганууд ямараар дүүргэгдэжэ байнаб гэжэ хараад үзэхэдэ, зарим тэды амжалтын туйлагдаһан байбашье, тон ехэ дутагдалнууд бии байха юм. Үнгэрһэн долоон һарын дүнгүүд дээрэһээ мэдэхэдэ мяха абаха тушаа социалистическэ уялганууд тон хангалтагүйгөөр дүүргэгдэжэ байна. Республика дотор бүхыдөө мяха үйлэдбэрилгөөр абтаһан социалистическэ уялганууд миил 22,3 процент, тэрэ тоодо гахайн мяхаар—19,3 процент дүүргэгдэһэн байна. Заиграйн, Түнхэнэй, Бичурын, Прибайкальска, Мухаршэбэрэй, Байкало-Кударын аймагууд энэ талаар абаһан уялгануудаа илангаяа хангалтагүйгөөр дүүргэжэ байнхай.

Гахай һайса шахажа, гүрэндэ таргалуулаад тушааха хэрэгтэ олонхи аймагуудай партийна, советскэ органууд, колхоз, МТС, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд харюусалгагүйгөөр хандана. Доторой «хэрэгсэлдэ» гэжэ нэрэ зүүгээд, гахайе олоор гаргашалха, хороохо ябадал үзэгдэнэ. Гахай шахалгые тоологгүй ябадалай гарадаг дээрэһээ хонин олоор тушаагдана. Курумканай, Зэдын, Сэлэнгын, Хэжэнгын, Хоринн, Яруунын олон колхозууд гахай шахаха дурагүйтэжэ, олзо ехэтэй малаа тушаадаг заншалтай. Теэд, тэндэхи партийна, советскэ органууд иимэ байдалтай эбсэшоод, шанга хэмжээ абадаггүйнь гайхалтай.

Гүрэндэ тушаагдаха малые һайса шахажа таргалуулха, сүүдхэ бүриинь шэгнүүрые хараалагдаһан ёһоорнь заатагүй дээшэлүүлхэ, мал адуулагшадаар эрхим хүнүүдые томилхо, тэдэнние али болохоор урмашуулха, байра байдалыень һайжаруулха, культурна эрилтэнүүдыень хангаха гээшэ мяха ехээр абаха зорилго дүүргэхэ арга нүхэсэлнүүдэй нэгэниинь болоно. Мүнөө малые бэлшээн таргалуулхада сэзэл таатай һайн саг ерээ. Ногоо һайнтай бэлшээридэ адуулхынгаа хажуугаар ногоон тэжээл заатагүй эдюулхэ, мүн малые шэгнэжэ байха гурим сахиха хэрэгтэй.

Һү һаалгаар үнгэрэгшэ долоон һара соо хэдэн олон колхозууд һайн үрэ дүн туйлаа. Колхозуудта үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 817 килограмм һүн һаагдаад байна. Энэнь үнгэрэгшэ жэлэй эды хирынхиһээ нилээд ехэ болоно. Тиихэдэ совхозуудта энэ болзор соо нёдондоной эды хирэтэй сасуулхада һү һаалга баһал дээшэлээ. Байгша оной августын 5-най мэдээгээр гүрэндэ һү тушааха, худалдаха түсэбөө республикамнай бүхыдөө 100,8 процент дүүргээ. Мүнөө үедэ колхозууд, совхозууднай түсэбһөө гадуур 25 мянган тонно һү тушаахын түлөө шангаар тэмсэжэ байнхай.

Энэ уялгаяа дүүргэхын тулада һаамхай үнеэдые хаа-хаанагүй түхэреэн сүүдхэ соо адуулалга эмхидхэхэ, ногоон тэжээл дуран соонь эдюулхэ, саг соонь уһалха, мүн колхоз, фермэ, һаалишан бүхэндэ һү һааха даалгабариень хүргэхэ, тэдэнэй хүдэлмэриин дүнгүүдые ходо гаргажа, үйлэдбэриин суглаан дээрэ зүбшэн хэлсэжэ байха хэрэгтэй. Мүн фермэнүүдтэ һайн һаалишадые эльгээжэ, шадабаригүйшүүлые тэндэһээ сүлөөлхэ, малшадай эрилтэнүүдые хангаха шухала.

КПСС-эй айкомууд, аймгүйсэдкомууд эмхидхэлэй хүдэлмэри эрид һайжаруулжа, малшадай социалистическэ мүрысөөе бодотоор хүтэлбэрилхэ зорилготой. Һү һаалгаар гээгдэжэ ябаһан Түнхэнэй, Хэжэнгын, Торинн, Хоринн ба бусад аймагуудай партийна, советскэ органуудай хүтэлбэрилэгшэд малшадай дунда эмхидхэлэй хүдэлмэри һулаар ябуулхадаа ехэ алдуу хэнэ гээшэ. Тэндэхид энээнһээ тобшолол хэжэ, мал ажалай продуктнуудые үйлэдбэрилгөөр абаһан уялгануудаа дүүргэхын түлөө эрид хэмжээ абаха ёһотой.

Республикын колхозууд болон совхозууд бүхыдөө нооһо абаха социалистическэ уялгаяа энэ оной августын 1-дэ 97,6 процент дүүргээд байна. Тиихэдэ хэдэ хэдэн түрүү колхозууд, хонишод хонин ажалые хүгжөөхэ, нооһо ехээр абаха хэрэгтэ онсо анхарал табижа, хонин бүриһөө 4—5—6 килограмм хүрэтэр нарин, нарибтар нооһо хайшалһан байха юм.

Августын 1-нэй мэдээгээр республикамнай бүхыдөө гүрэндэ нооһо тушааха, худалдаха түсэбөө 104,1 процент дүүргэжэ, түсэбһөө гадуур 109,7 тонно нооһо үгэһэн байна. Хэрбээ илангаяа Хэжэнгын, Хоринн, Заиграйн, Кабанскын болон бусад аймагуудай хүтэлбэрилэгшэдэй социалистическэ уялгануудые дүүргүүлхын түлөө хүсэд оролдоод, хонишодой мүрысөөе бодотоор эмхидхэн ударидаад байгаа һаань, бүхы республикамнай нооһо абалгаар социалистическэ уялгаяа сүм дүүргэхэ байгаа бшуу. Имагтал нооһо ехээр абахын түлөө бүхы арга боломжонуудаа ашаглаагүй дээрэһээ зарим аймагууд гээгдэжэ, республикаяа гэдэргэнь татана ха юм. Үшөөл олон колхоздо хонид һубайрна, үхэнэ.

Һү, тоһо, мяханай хүн бүхэндэ хүртэсын талаар США-е ойрын жэлнүүдтэ хүсэхэ гэһэн харюусалгатай, хүндэтэй зорилго мүнөө табигдаад байна. Энээнтэй дашарамдуулан манайшье республикын хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд бии байгаа арга боломжонуудаа тооложо үзөөд, нилээд дээшэлүүлэгдэһэн, шэнэ уялгануудые абаа. Энэ уялгаяа амжалтатайгаар бэелүүлжэ, партиингаа табиһан зорилгые дүүргэхэ гээшэ республикын партийна, советскэ органуудай, колхоз, совхоз, МТС-үүдэй нэрэ хүндын хэрэг мүн. Энэ харюусалгатай уялгые дүүргэхын тулада, түбхын түрүүн, зоной дунда эмхидхэлэй хүдэлмэри һайнаар ябуулха, социалистическэ мүрысөө үргэнөөр дэлгэрүүлхэ, тэрэнэй дүнгүүдые саг сагтань гаргажа, мүрысэгшэдые танилсуулха, бэе бэедээ ошожо, ажал хүдэлмэреэ харалсаха гэхэ мэтын хэмжээнүүдые бэелүүлхэ шухала. Мүн аймаг, колхоз, фермэ хоорондын мүрысөө харилсан шалгалсалга эмхидхэхэ хэрэгтэй. Партиин айкомууд, аймгүйсэдкомууд социалистическэ уялгануудаа ямараар дүүргэжэ байһан тухайнь колхоз, МТС, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй тоосоое дуулажа, тэдэндэ бодотос туһаламжа үзүүлхэ ёһотой.

Шубуу үсхэбэрилгэ, үндэгэ олоор абалгада шухала анхарал хандуулагдаха ёһотой. Энээн тушаа оло дахин хэлсэжэ, үгэ хүүрээ барабашье, зарим хүтэлбэрилэгшэд хэрэг ажалдаа хубилалта хэдэггүй байха юм. Эдеэ хоолой энэ шухала резервые ехэдхэхэ хэрэгтэ харюусалгагүйгөөр хандаха ябадалые дары болюулха хэрэгтэй.

Малай ашаг шэмэ дээшэлүүлхэ ябадалда тэжээлэй база шиидхэхы үүргэтэй байһаниинь хэндэшье мэдээжэ. Тиимэһээ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө колхоз, совхоз бүхэн заатагүй дүүргэхэ ёһотой. Мүн хонидоо олошоруулхын, нооһо бүри ехээр хайшалхын тулада эртын хурьгадые олоор абаха гээшэ тон шухала зорилго мүн. Энээнэй түлөө тэмсэл мүнөө үедэ эхилэнхэй. Энэ хадаа хонидые искусственна аргаар үрэжүүлгэ болоно. Август һарада энэ хүдэлмэри сүм дүүргэгдэхэ ёһотой. Мүнөө хаа хаанагүй хонидые искусственнаар үрэжүүлгэ түргэдхэхэ, нэгэшье хони һубайруулхагүйн түлөө хэмжээ абаха саг тулаа.

Социалистическэ уялгануудые абаал хадаа тэрэнээ заатагүй дүүргэхэ гээшэ республикын партийна, советскэ органуудай, колхоз, МТС, совхозуудай, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй нэрэ хүндын хэрэг мүн. Хэлэһэн үгэдөө хүрэжэ эдлүүриин газарай 100 гектар бүридэ һү, мяха, тоһо болон мал ажалай бусад продуктнуудые бүри ехээр абахын түлөө бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэе. Тиигэжэ партиингаа табиһан зорилгые һайнаар дүүргэе, Агууехэ Октябриин 40 жэлэй ойе амжалтатайгаар угтая!

КПСС-эй обкомдо, БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ

Июль һара соо һү ехээр һааһан аймагууд, МТС-үүд, колхозууд болон совхозуудта дамжуулгын Улаан туг барюулха тухай

1957 оной июль һара соо һү ехээр һаалгын түлөө республикын аймагууд, МТС-үүд, колхозууд болон совхозуудта дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөнэй дүнгүүдые КПСС-эй Обком болон БМАССР-эй Министрнүүдэй Совет хаража үзөөд, тогтоол баталан абаба.

Энэ жэлэй июль соо һү һаалгые дээшэлүүлхын түлөө дэлгэрһэн мүрысөөндэ һайн амжалта туйлаһан доро дурдагдагша аймаг, МТС, колхозууд болон совхозуудта БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй ба КПСС-эй Обкомой дамжуулгын Улаан туг барюулагдаха болоо:

НЭГЭДЭХИ ЗОНООР

Прибайкальска аймагта (КПСС-эй айкомой секретарь нүхэр Перевалов, аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Хорун) урда абаһан тугынь үлөөгөө. Энэ аймаг июль һара соо үнеэн бүриһөө 251 килограмм һү һаажа, мүнөө жэлдэ һү һааха түсэбөө 77,5 процент, гүрэндэ һү тушааха, худалдаха түсэбөө 125,3 процентээр дүүргэһэн байна.

Июль һара соо һү һаалгые дээшэлүүлхэ талаар һайн амжалта туйлаһан Тарбагатайн, Яруунын, Кабанскын аймагуудай һайн хүдэлмэри тэмдэглэгдэбэ.

Кударын аймагай **Ехэ-Кударын МТС-тэ** (директорынь нүхэр Дмитриев, КПСС-эй айкомой МТС-эй зонодохи секретарь нүхэр Мансуровский, главна зоотехнигынь нүхэр Малырев). Энэ МТС-эй харьяата колхозууд июль һара соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 222 килограмм һү һаажа, һү һааха жэлэйнгээ түсэбые 80,2 процент, гүрэндэ һү тушааха, худалдаха жэлэйнгээ түсэбые 187,9 процент дүүргээ. Июльда эндэхидһээ бага һү һааһан Кяхтын аймагай Погранична МТС-һээ дамжуулгын Улаан туг абтаад, энэ МТС-тэ үгтэбэ.

Июль һара соо яһала ехэ һү һааһан Охин-Булагай, Сухын, Итанцын МТС-үүдэй һайн хүдэлмэри тэмдэглэгдэв.

Прибайкальска аймагай **Хрущевой нэрэмжэтэ колхоздо** (түрүүлэгшэнь нүхэр Маньков, партийна организациинь секретарь нүхэр Щербаков, зоотехнигынь нүхэр Минеев). Энэ колхоз июль һара соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 275 килограмм һү һаажа, эдлүүриин газарай 100 гектар бүхэндэ 81 центнер һү абаһан, һү һааха жэлэйнгээ түсэбые 75 процентээр, гүрэндэ һү тушааха, худалдаха түсэбөө 265,9 процентээр дүүргэһэн байна. Июль һара соо һү һаалгые дээшэлүүлхэ талаар эндэхидһээ бага амжалтатай байһан Кударын аймагай «Путь Октября» колхозһоо туг абтаад, энэ колхоздо үгтэбэ.

Үнгэрэгшэ һарада яһала ехэ һү һааһан Кударын аймагай «Путь Октября», «Путь к коммунизму», Бичурын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай һайн хүдэлмэри тэмдэглэгдээ.

ХОЁРДОХИ ЗОНООР

Курумканай аймагта (КПСС-эй айкомой секретарь нүхэр Раднаев, аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Гармаев). Энэ аймагай колхозууд июль һара соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 161 килограмм һү һаажа, һү һааха жэлэйнгээ түсэбые 85,3 процентээр, гүрэндэ һү тушааха, худалдаха жэлэйнгээ түсэбые 116,5 процентээр дүүргэһэн байна. Эндэхидтэ орходоо июль һара соо бага һү һааһан Зэдын аймагһаа туг абтаад, Курумканай аймагта үгтөө.

Зэдын аймагай **Үшөөтэйн МТС-тэ** (директорынь нүхэр Ильков, КПСС-эй айкомой МТС-эй зонодохи секретарь нүхэр Будажапов, главна зоотехнигынь нүхэр Фирсов). Энэ МТС-эй харьяата колхозууд июль һара соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 198 килограмм һү һаажа, һү һааха жэлэйнгээ түсэбые 61,5 процент, һү гүрэндэ тушааха, худалдаха түсэбөө 122,3 процент дүүргэһэн байна. Эндэхидһээ июль һара соо бага һү һааһан Ново-Брянска МТС-һээ туг абтаад, Үшөөтэйн МТС-тэ үгтэбэ.

Мүн Ново-Брянска МТС-эй һайн хүдэлмэри тэмдэглэгдээ.

Заиграйн аймагай **«Красный Опытник» колхоздо** (түрүүлэгшэнь нүхэр Казаев, партийна организациинь секретарь нүхэр Аксенов). Энэ колхоз июль һара соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 336 килограмм һү һаажа, һү һааха жэлэйнгээ түсэбые 100,2 процент, гүрэндэ һү тушааха, худалдаха жэлэйнгээ түсэбые 153,2 процент дүүргэһэн байна. Эндэхидтэ орходоо июль һара соо бага һү һааһан Түнхэнэй аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозһоо туг абтаад, «Красный опытник» колхоздо үгтэбэ.

Мүн тиихэдэ Хэжэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ, Зэдын аймагай Доржо Банзаровай нэрэмжэтэ, Түнхэнэй аймагай Хрущевой нэрэмжэтэ колхозуудай һайн хүдэлмэри тэмдэглэгдээ.

СОВХОЗУУДААР

Бичурын совхоздо (директорынь нүхэр Юмсунов, партийна организациинь секретарь нүхэр Цыбиков, главна зоотехнигынь нүхэр Сахарова). Энэ совхоз июль һара соо үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 271 килограмм һү һаажа, һү һааха жэлэйнгээ түсэбые 83,8 процент, гүрэндэ һү тушааха жэлэйнгээ түсэбые 98 процент дүүргээ. Эндэхидтэ орходоо июль һара соо бага һү һааһан Кяхтын совхозһоо туг абтаад, Бичурын совхоздо үгтэбэ.

Һү һаалгые дээшэлүүлхэ талаар яһала амжалта туйлаһан Кяхтын совхозой, мүн «Эрдэм» совхозой һайн хүдэлмэри тэмдэглэгдээ.

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ V СЕССИИЕ НЭЭХЭ ТУХАЙ

Бурят-Монголой АССР-эй Верховно Соведэй V сесси Соведүүдэй хоёрдохи байшанай ехэ зал соо августын 14-дэ, үглөөнэй 10 часта нээгдэхэ.

1957 ондо Бурят-Монголой АССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбэй үнгэрһэн хахад жэл соо дүүргэгдэһэн дүнгүүд тухай

Бурят-Монголой АССР-эй Статистическэ управлениин мэдээсэл

1957 оной түрүүшын хахад жэл соо промышленность, хүдөө ажахые болон транспортын хүгжэһые, капитальна барилгын ургаһые, эд бараанай эрьесын, культурын ургаһые иимэ баримтанууд харуулна:

I. Промышленностьдахи үйлэдбэриин түсэбэй дүүргэлтэ

Бурят-Монголой АССР дотор байһан бүхы промышленность валовой продукци үйлэдбэрилхэ түсэбөө 1957 оной түрүүшын хахад жэл соо 100,5 процентээр дүүргээ. 1956 оной түрүүшын хахад жэлтэй сасуулбал промышленна продукци үйлэдбэрилгэ 5 процентээр ургаа, тэрэ тоодо Совнархозой мэдэлдэ үгтэһэн промышленность—3 процентээр, нютагай Соведүүдэй мэдэлдэ байдаг промышленность—13 процентээр, союзно-республиканска министерствонүүд болон зургаануудай мэдэлдэ байдаг промышленность—6 процентээр ургаа.

Валова продукци үйлэдбэрилгын түсэбэй дүүргэлгэ иимэ байна:

	1957 оной түрүүшын хахад жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ процентээр
Совнархозой мэдэлдэ үгтэһэн промышленность	98
тэрэ тоодо:	
Галуута Нуурай Рудоуправлени	103
«Забайкаллес» комбинат	104
Улан-Удын мяха консервын комбинат	71
Байкалгосрыбтрест	93
«Маслопромой» Бурят-Монголдохи трест	51
Тимлюйскэ цементын завод	99
Механизированнэ шэлэй завод	104
БМАССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ сэмбын фабрика	106
«Механлит» завод	115
Улан-Удын архиин завод	95
Нютагай Соведүүдэй мэдэлдэ байдаг промышленность	103
тэрэ тоодо:	
Бурят-Монголой АССР-эй нютагай промышленностиин министерство	105
Бурят-Монголой АССР-эй эдеэ хоолой промышленностиин министерство	100,4
БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи барилгын материалнуудай промышленностиин управлени	122
БМАССР-эй Министрнүүдэй Соведэй дэргэдэхи түлишын промышленностиин управлени	120
Союзно-республиканска болон республиканска министерствонүүдэй, захиргаануудай промышленность	104
тэрэ тоодо:	
Улан-Удын паровозо-вагонно завод	106
Улан-Удын ТЭЦ	100,1
Улан-Удын судна заһабарилгын завод	103
Мелькомбинат	102

1957 оной түрүүшын хахад жэл соо зарим министерствонүүд, захиргаанууд болон предприятинүүд валова продукци үйлэдбэрилхэ хахад жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэ ба үлүүлэн дүүргэхэтэй хамта промышленна продукциин зарим зарим зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ түсэбөө дүүргээгүй. Жэшээнь, БМАССР-эй эдеэ хоолой промышленностиин министерство кондитерска болон макаронно зүйлнүүдые, огородой эдеэгээр, фруктаар хэһэн консервэ үйлэдбэрилхэ түсэбөө дүүргээгүй; БМАССР-эй нютагай промышленностиин министерство хирпиисэ, арһан болон һэеы гутал үйлэдбэрилхэ түсэбөө дүүргээгүй. «Забайкаллес» комбинат шпала үйлэдбэрилхэ түсэбөө дүүргээгүй; Улан-Удын паровозо-вагонно завод поковконуудые, буладаар хэдэг зүйлнүүдые үйлэдбэрилхэ түсэбөө дүүргээгүй.

Промышленность, барилга хүтэлбэрилхэ хэрэгые саашадань һайжаруулха тухай КПСС-эй ЦК-гэй февральска Пленумэй болон СССР-эй Верховно Соведэй VII сессиин шиидхэбэринүүдэй ёһоор, бүхы Советскэ Союз дотор хэһэндэл адляар Бурят-Монголой АССР-эй промышленность хүтэлбэрилгэ шэнэлэн табигдаа. Бурят-Монголой экономическа захиргаанай районда Арадай ажахын Совет байгуулагдаа. БМАССР-эй промышленностиин бүхы валовой продукциин гурбанай хоёр хубинь Совнархозой мэдэлдэ үгтэһэн промышленностиин валова продукци болоно. Бүхы цемент, сонхын шэл, үнгэтэ металл үйлэдбэрилгэ, бүхы шулуу нүүрһэ малтан абалга, нооһоор хэдэг зүйлнүүдые, сахар, мяха, тоһо үйлэдбэрилгэ, барилгын модо зөөлгын 90 процент шахуу, машина бүтээлгэ болон металл болбосоруулгын 47 процентнь Совнархозой мэдэлдэ үгтэһэн промышленна предприятинуудта даалгагданхай.

Промышленна продукциин шухала шухала зүйлнүүдые үйлэдбэрилгэ иимэ баримтаар харуулагдана:

	1957 оной түрүүшын хахад жэл соо хэгдэһэн юумэн	1956 оной 1-дэхи хахад жэлтэй 1957 оной 1-дэхи хахад жэлые сасуулбал процентээр.
Шулуу нүүрһэн—мянган тонно	498	126
Барилгын материал зөөлгэ—мянган кубометр	1644	114
Хюрөөдэгдэһэн материал— мянган кубометр	208	112
Сонхын шэл—мянган дүрбэлжэн метр	2461	82
Барилгын хирпиисэ—миллион хэһэг	22	122
Барилгын извёстко—мянган тонно	7	104
Нооһон бүд—мянган метр	543	80
Оймһоной зүйлнүүд—мянган пар	35	100
Трикотажна гадар хубсаһан—мянган хэһэг	76	119
Трикотажна дотор хубсаһан—мянган хэһэг	103	123
Арһан гутал—мянган пар	54	100
Һэеы гутал—мянган пар	84	137
Мяхан (промышленностьда үйлэдбэрилһэн)—тонно	959	104
Колбаса—тонно	3206	76
Мяханай консервэ—мянган условно банка	3851	39
Загаһанай консервэ—мянган условно банка	1613	81
Огородой эдеэгээр хэһэн консервэ-мянган условно банка	293	87
Загаһа барилга—тонно	1983	82
Малай тоһон—тонно	968	209
Һүнэй зүйлнүүд—тонно	5047	153
Сыр-тонно	59	179
Хилээмэн, булочкын зүйлнүүд—тонно	25801	93
Кондитерска зүйлнүүд—тонно	1632	126
Макароной зүйлнүүд—тонно	1584	151
Гурил ба крупа—мянган тонно	56	95
Спирт—мянган дкл.	214	153
Пиво—мянган дкл.	330	129

Хахад жэлэй түсэбһөө гадуур 77 мянган кубометр барилгын модон шэрэгдээ, 32 мянган кубометр хюрөөдэгдэһэн материал үйлэдбэрилэгдөө, 24 мянган метр нооһон бүд, 448 тонно малай тоһон үйлэдбэрилэгдөө.

Үнгэрэгшэ жэлэй түрүүшын хахадтай сасуулбал 1957 оной түрүүшын хахад жэл соо промышленностьда ажалай бүтээсэ 5 процентээр ургаа.

Түрүүшын хахад жэл соо ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгээр тогтоогдоһон даалгабаряа иимэ предприятинууд дүүргээгүй: БМАССР-эй эдеэ хоолой промышленностиин министерство, Байкалгосрыбтрест, Улан-Удын мяха консервын комбинат, БМАССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ сэмбын фабрика.

Өөрын үнэ химдаруулха 1957 оной түрүүшын хахад жэлэй түсэб промышленностиин бүхы товарна продукцяар дүүргэгдээгүй. Түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо 1957 оной түрүүшын хахад жэл соо бүхы товарна продукцида 16 миллион түхэриг үлүү гаргашалагдаа.

II. Хүдөө ажахы

Республикын колхозууд болон совхозууд энэ жэлдэ хабарай тарилгын түсэбые 100,6 процент дүүргээ, тэрэ тоодо шэниисэ—110 процент, ячмень—143 процент дүүргээ. Хартаабха тариха түсэб үлүүлэн дүүргэгдээ. Гэтэр, огородой эдеэ, техническэ культурануудые болон кукуруза тариха түсэб дүүргэгдээгүй.

Орооһото культурануудай бүхы тарилгын гурбанайнь нэгэ хуби хэрээһэлүүлэн, нарин рядтайгаар, хартаабхын бүхы тарилгын гурбанайнь хоёр хубиһаа ехэнь квадратно-гнездовой аргаар таригдаа.

1956 онойхидо орходоо 1957 ондо колхозууд болон совхозуудта пар 20 процентээр ехээр хахалагдаа. Гэтэр, июлиин 1-нэй мэдээгээр пар хахалха түсэб дүүргэгдээгүй.

Колхозуудта парнигуудые хэхэ түсэб 94 процент, теплицэ хэхэ түсэб 52 процент дүүргэгдээ. 1956 онойхидо орходоо 1957 ондо үрэ жэмэстэ модод 4 дахин ехээр һуулгагдаа.

1957 оной түрүүшын хахад жэл соо республика дотор мал ажал улам хүгжөө.

Колхозууд болон совхозуудта ниитын малай, шубуунай тоо иимээр олошороо гэбэл:

Республикын колхозууд болон совхозуудта 1957 оной июлиин 1-дэ малай, шубуудай тоо

	мянган толгой	1956 оной июлиин 1-тэй сасуулбал процентээр
Эбэртэ бодо мал	250,9	101
Тэрэ тоодо үнеэд	73,2	101
Хони ямаан	1261,1	109
Гахай	63,6	127
Томо шубуун	144,6	106

1956 оной июлиин 1-нэйхидэ орходоо 1957 оной июлиин 1-дэ колхозууд болон совхозуудта эбэртэ бодо малай тоо 3,4 мянгаар, хони ямаанай тоо 106,1 мянгаар, гахайн тоо 13,3 мянгаар, томо шубуунай—8,2 мянгаар, дальбараагай —78,2 мянгаар олошороо.

1957 оной түрүүшын хахад жэл соо 1956 оной түрүүшын хахад жэлэйхидэ орходоо республикын колхозууд болон совхозуудта мяхан 1,6 дахин, һүн 1,5 дахин ехээр абтаа, нооһон 35 процентээр, үндэгэн 20 процентээр ехээр абтаа.

Мяха, илангаяа гахайн мяха ехээр абадаг болохо зорилгоор олон колхозуудта мал таргалуулха хүдэлмэри үргэнөөр эмхидхэгдээ. Гэбэшье, олон колхозууд болон совхозуудта гахай үсхэбэрилэн шахаха талаар абаһан уялга хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэнэ. үүсэлэгдэһэн малынь туранхай байна.

1957 оной түрүүшын хахад жэл соо үнгэрэгшэ жэлэй энэ үеынхидэ орходоо колхозууд болон совхозуудта нэгэ үнеэнһээ һү һаалга 48 процентээр ехэ болоо.

Мал ажалһаа эдеэ хоолой зүйлые бүхыдэнь ехээр абадаг болоно, эдэ продуктнуудые гүрэндэ ехээр тушааһан ба худалдаһан байна.

(Үргэлжэлэлынь 2-дохи нюурта)

1957 ондо Бурят-Монголой АССР-эй арадай ажахые хүгжөөхэ түсэбэй үнгэрһэн хахад жэл соо дүүргэгдэһэн дүнгүүд тухай

Бурят-Монголой АССР-эй Статистическэ управлениин мэдээсэл

(Түгэсхэл)

1957 оной түрүүшын хахад жэл соо нёдондо энэ үеынхидэ орходоо республика дотор иимэ юумэн ехээр бэлэдхэгдээ, худалдагдаа, гэбэл: мал—78 процентээр, һүн—2 дахин шахуу, нооһон—13 процентээр, үндэгэн 18 процентээр.

Бэлэдхэлгэ ба худалдалгын түрүүшын хахад жэлэй гүрэнэй түсэб 1957 оной июлиин 1-дэ республика дотор иимээр дүүргэгдээ: Һүөөр—149 процент, нооһоор—116 процент, үндэгөөр—113 процент. Энээнтэй хамта, мяха бэлэдхэхэ ба худалдаха хахад жэлэй түсэб оройдоо 80 процент дүүргэгдээ.

1957 оной түрүүшын хахад жэл соо республика дотор хони үсхэбэрилгын 4 шэнэ совхозууд эмхидхэгдээ, тиихэдэ энээнэй урда тээ байһан «Эрдэм» совхоз нилээдгүй үргэдхэгдөө. 1957 ондо республикын бүхы совхозуудай тарилгын талмай 70 мянган гектар болоо гэхэ гү, али республикын тарилгын бүхы талмайн найманайнь нэгэ хуби болоо. 1957 оной июлиин 1-нэй мэдээгээр совхозуудта 20,6 мянган эбэртэ бодо мал, тэрэ тоодо 6,1 мянган үнеэд; 169,5 мянган хони ямаад, 5,7 мянган гахай байгаа.

Машинно-тракторна станцинуудта барилгын, монтажна хүдэлмэриин хахад жэлэй түсэб 57 процент дүүргэгдээ, тэрэ тоодо шэнэ мастерской барилга, энээнэй урда тээ байһан мастерскойнуудые шэнэлэн заһаха, үргэдхэхэ түсэб 45 процент, автомашинын гараж бариха түсэб 28 процент дүүргэгдээ. Тиихэдээ 1957 ондо ашаглалгада оруулхаар хараалагдаһан шэнэ барилгануудта капитальна зөөри хэрэглэхэ хахад жэлэй түсэбые машинно-тракторна станцинууд оройдоо 46 процент дүүргээ.

Республикын колхозууд энэ жэлэй түрүүшын хахадта өөһэдынгөө зөөреэр, мүн гүрэнэй урьһаламжаар иимэ барилга хэжэ ашаглалгада оруулаа: 5,1 мянган эбэртэ бодо малай багтаамжатай байра (тугалай байра оруулалсан), 21,3 мянган хонинной байха, 2,5 мянган гахайн байха, 14 мянган шубуунай байха (дальбараагай байра оруулалсан), тэрэшэлэн ажахын, үйлэдбэриин, культурна ажаһуудалай болон бусад барилга хэһэн байна.

Үнгэрэгшэ хахад жэл соо колхозууд 1957 он соо хэхэ барилгын—эбэртэ бодо малай байрын 25 процентыень, хонидой, гахайн байрын 20 процентыень, шубуудай байрын 27 процентыень барижа, ашаглалгада оруулһан байна.

Ниитын малые шэмэтэ тэжээлээр хангахын тулада колхозуудта силоснэ барилгын ехэ дутуушье байгаа һаань, иимэ барилгын ябаса хангалтагүй байна. 1957 оной түрүүшын хахад жэл соо колхозуудта оройдоо 9,9 мянган тоннын багтаамжатай силоснэ барилга хэжэ дүүргэгдэһэн байха юм. Энэнь жэлэйнь түсэбэй оройдоо 7 процент болоно.

Урдань эхилһэн теплицэнүүдэй барилга дүүргэхэ, шэнээр бариха түсэбөө энэ хахад жэл соо колхозууд 9 процент, парниково рамануудые хэхэ түсэбөө 15 процент дүүргээ.

1957 оной түрүүшын хахад жэл соо колхозуудай мал ажалдахи фермэнүүдэй хүдэлмэри механизацилга үргэнөөр ябуулагдаа. Машинно-тракторна станцинуудай, колхозууд болон бусад организацинуудай хүсөөр колхозуудай эбэртэ бодо малай фермэнүүдтэ үнгэрэгшэ хахад жэл соо иимэ юумэн оньһожоруулагдаа: 13,7 мянган малай байра уһаар хангалга; 1,1 мянган малай уһалуури, 0,8 мянган үнеэ һаалга, 7,9 мянган малай байрын фермэ доторхи юумэ зөөлгэ, 20 мянга гаран мал эдеэлүүлхэ бүдүүн тэжээл, таряа талханай зүйл бэлдэлгэ, тэжээлые дэбтээлгэ, 5,3 мянган малай шэмэтэ тэжээл бэлэдхэлгэ оньһожоруулагдаа. Энэ үе соо гахайн фермэнүүдтэ иимэ юумэн оньһожоруулагдаа, гэбэл: 1,7 мянган толгойе уһаар хангалга, 1,5 мянган гахайн фермэ доторхи юумэ зөөлгэ, 8,6 мянган гахайн эдихэ таряа талханай зүйл бэлдэлгэ, 5,3 мянган гахайн эдихэ шэмэтэ тэжээл бэлдэлгэ, 16,5 мянган гахайн элдэб тэжээл дэбтээлгэ оньһожоруулагдаа.

Колхозуудай хонидой 89 процентнь электромеханическа агрегадаар хайшалагдаа.

Гэхэтэй хамта, колхозуудай мал ажалай фермэнүүдтэхи ажал ехэтэй хүдэлмэри оньһожоруулга ехэ дутагдалтай байһаар зандаа.

1957 оной түрүүшын хахад жэл соо машинно-тракторна станцинууд болон совхозууд шэнэ тракторнууд, комбайнууд болон хүдөө ажахын бусад машинануудые нилээдгүй олоор абаа юм.

1956 оной түрүүшын хахад жэлтэй сасуулбал, мүнөө жэлэй түрүүшын хахад жэл соо машинно-тракторна станцинуудай хэһэн хүдэлмэри 3 процентээр ехэ болоно.

Үнгэрэгшэ хахад жэл соо машинно-тракторна станцинууд колхозуудта газар хахалалгын, хабарай культурануудые тарилгын 96 процентые оньһожоруулаа, тэрэ тоодо оробото культурануудай тарилга 99,6 процент, сахарна свёклын тарилга 100 процент, силос болохо культурануудые тарилга 89 процент, тэжээлэй корнеплодуудай тарилга 77 процент, хартаабха тарилга 73 процент. Гэтэр, огородой эдеэ тариха ба һуулгаха хүдэлмэри, пропашной культурануудай ряд хоорондын элдүүрилгэ муугаар оньһожоруулагдана. 1957 ондо колхозуудта огородой эдеэ тарилга, һуулгалгын хүдэлмэриин миин 13 процентнь оньһожоруулагдаһан байгаа. Августын 1-нэй мэдээгээр колхозуудта квадратно-гнездовой аргаар тариһан ба һуулгаһан кукурузын тарилгын ряд хоорондын элдүүрилгые хэрээһэлүүлэн хэхэ хүдэлмэриин 59 процентые, хартаабхын элдүүрилгын 75 процентые машинно-тракторна станцинууд хэһэн байна.

Олон машинно-тракторна станцинууд бии байһан техникэеэ муугаар ашаглана, хүдөө ажахын машинануудые миин байлгана.

Машинно-тракторна станцинууд хабарай тарилгын эхилхэ үедэ тракторнуудай, тракторна плугуудай, культиваторнуудай, сеялкэнүүдэй заһабарилга дүүргэһэн байгаа. Гэбэшье, зарим машинно-тракторна станцинуудта хураалгын машинануудай заһабарилга унжагайрһан юм. Июлиин 20-ной мэдээгээр косилкануудые заһабарилха түсэб оройдоо 82 процент, силос хэршэдэг машинануудай—44 процент дүүргэгдэһэн байгаа. Силос хураалгын комбайнууд, юрын жатканууд, комбайнай удаа солоомо суглуулдаг механизмууд бэлэн болгогдоодүй байһан юм.

III. Түмэр замай, автомобильна транспортын түсэбэй дүүргэлтэ

Зүүн Сибириин түмэр замай Улан-Удын отделени 1957 оной түрүүшын хахад жэл соо ашаа тээхэ түсэбөө 99,5 процент дүүргээ, тэрэ тоодо шулуу нүүрһэ зөөхэ түсэбөө 117 процент, модо шэрэхэ түсэбөө 72 процент, минерально-барилгын материалнуудые зөөхэ түсэб 112 процент, талха таряа зөөхэ түсэб 216 процент дүүргээ.

РСФСР-эй автомобильна транспортын ба заһамал харгын министерствын Бурят-Монголой автомобильна трест ашаа зөөхэ түсэбөө 104 процент, ашаа абаашаха асарха түсэбөө 106 процент, хүнүүдые шэрэхэ түсэбөө 101 процент дүүргээ.

Нёдондо жэлэй нэгэдэхи хахад жэлтэй сасуулхада, автотрест ашаа шэрэлгэеэ 33 процентээр, ашаа абаашаха асарха түсэбөө 21 процентээр, хүнүүдые шэрэлгэеэ 44 процентээр ехэ болгоо.

IV. Капитальна барилга

1956 оной түрүүшын хахад жэлэйхитэй сасуулбал энэ жэлэй түрүүшын хахад соо гүрэнэй зөөри капитальна барилгада 115 процентээр ехээр һомологдоо, тэрэ тоодо гэр байра барилгада 134 процентнь, һургуули, эмнэлгын эмхи зургаануудые, хүүгэдэй садуул болон хүүгэдэй яслинуудта 165 процентнь һомологдоо.

1957 оной түрүүшын хахад жэл соо гүрэнэй предприятинууд болон эмхи зургаанууд 26 мянган дүрбэлжэн метр талмайтай гэр байрануудые ашаглалгада оруулаа гэхэ гү, али түсэбөө 129 процент дүүргээ.

1957 оной түрүүшын хахад жэл соо нёдондо жэлэй түрүүшын хахад жэлтэй сасуулбал, барилга-хабсаралгын иимэ хүдэлмэри хэгдээ, гэбэл:

«Бурмонголстрой» трестээр 107 процент,
«Забайкаллестрансстрой» трестээр 114 процент,
«Тимлюйцемстрой» трестээр 97 процент,
«Джидастрой» трестээр 93 процент,
«Сельэлектрострой» трестээр 152 процент.

Совнархозой мэдэлдэ үгтэһэн предприятинууд болон организацинуудай 1957 оной түрүүшын хахад жэлэй капитальна барилгада гаргашалагдаха зөөриин хэмжээн республика доторхи капитальна бүхы барилгада гаргагдаха зөөриин 73 процентнь болоно.

V. Эд бараанай эрьесые үргэдхэлгэ

Түрүүшын хахад жэл соо гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаанай эд бараанай эрьесэ 1003 миллион түхэриг болоо гэхэ гү, али түсэб 102 процент дүүргэгдээ. Тэрэ тоодо розничнo худалдаа наймаанһаа 902,7 миллион түхэриг, ниитын эдеэ хоолой предприятинуудһаа 100,3 миллион түхэриг ороо.

Худалдаа наймаанай тус тус организацинуудай түсэбэй дүүргэлтэ иимэ:

	1957 оной түрүүшын хахад жэлэй түсэбэй дүүргэлтэ процентээр.
Улан-Удын Горпромторг	110
Улан-Удын Горпищеторг	96
Главунивермаг	112
Столовонууд болон ресторануудай трест	102
ОРС-нууд, продснабууд	100;9
Бурмонкоопсоюз	102

1957 оной түрүүшын хахад жэл соо 1956 оной энэ үеынхидэ орходоо гүрэнэй ба кооперативна худалдаа наймаагаар республикын ажалшадта эд бараа худалдалга 15 процентээр ехэ болоо. Тэрэ тоодо эд хэрэглэгшэдэй кооперацяар 16 процент эд бараан ехээр худалдагдаа. Гүрэндэ һү худалдаха түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэнэй түлөө 80 тонно малай тоһон ажалшадта худалдагдахаар худалдаа наймаанда ороһон байна.

VI. Культурна барилга, элүүрые хамгаалга

Хүдэлмэришэдэй ба хүдөө залуушуулай һургуулинуудтай хамта долоон жэлэй ба дунда һургуулинуудые 10 мянган хүн дүүргээ, эдээнһээ болбосоролой аттестат абагшань 1956 оной түрүүшын хахад жэлэйхитэй сасуулхада 8 процентээр олон байна.

Республикын дээдэ ба тусхай дунда һургуулинууд энэ жэлдэ арадай ажахыда заочно һурагшадтай хамта 1800 залуу мэргэжэлтэдые бэлэдхэн гаргаа. Энэнь 1956 онойхидо орходоо 9 процентээр олон болоно.

1956 оной түрүүшын хахад жэлтэй сасуулбал хүүгэдэй садуудай һуури 11 процентээр, хүүгэдэй саг үргэлжын яслинуудай һуури 6 процентээр ехэ болоо.

Клубууд болон библиотекэнүүд олон болоо. Киноустановконуудай тоо 19 процентээр олошороо.

1957 оной түрүүшын хахад жэл соо театрнуудта, филармонидо, киноустановконуудта 7148 мянган хүн орожо хараа гэхэ гү, али 1956 оной түрүүшын хахад жэлэйхиһээ 35 процентээр олон хүн болоно.

Больницанууд болон нарайлалгын гэрнүүдэй һуури 1956 оной түрүүшын хахад жэлэйхиһээ 4 процентээр олон болоо. Санаторинууд болон амаралтын гэрнүүдэй һуури 5 процентээр олон болоо.

Бурят-Монголой АССР-эй Статистическэ управлени

Советскэ Союзай Партийно-Правительственна делегациин Берлин ерэхэ үедэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Берлинэй хүн зон советскэ айлшадые амаршалжа байна.

ТАСС-эй фотохроника.

Советскэ болон немец арадуудай эбдэршэгүй хани барисаан

Лейпцигэй стадион дээрэ олон мянган хүнэй хабаадаһан митинг болоо

ЛЕЙПЦИГ, августын 10. (ТАСС). Советскэ Союзай Партийно-Правительственна делегациин гэшүүдэй городто айлшалжа байһанда зорюулагдаһан ажалшадай митинг Лейпцигэй центральна стадион дээрэ мүнөөдэр болоо. Энэ үдэр харалган хүйтэн бороотой байгаашье һаань стадион дээрэ хэдэн арбаад мянган хүн суглараа. Хүдэлмэришэдэй дружинануудай сэрэгшэд, спортсменүүд, немец сүлөөтэ залуушуулай союзай гэшүүд сэнхир ногоон дүрбэлжэн тэбхэр талмай дээрэ жагсанхай байба. Стадион СССР-эй болон Германска Демократическа Республикын гүрэнэй тугуудаар һайндэрэйхеэр шэмээтэй. «Германо-советскэ хани барисаан мандаха болтогой! Социалистическэ манай ниитын хэрэгэй түлөө урагшаа дабшая!» гэжэ бэшээтэй лозунг трибунын дээгүүр татаатай байгаа.

18 час 20 минута. Стадионой центральна үүдээр нээмэл хүнгэн автомашина орожо ерэбэ. Тэрээн дээрэ Н. С. Хрущев болон В. Ульбрихт хүл дээрээ бодонхой митингдэ хабаадагшадые амаршална. Харюугай оваци зэдэлнэ. «Хани барисаан!», «Фрейндшафт!», «Ура!» гэһэн үгэнүүд трибунаһаа сууряатана.

Стадион соогуур түхэреэлэн ошоһон харгыгаар машина аалиханаар ябажа, Советскэ Союзай Партийно-Правительственна делегациин, Лейпциг городой партийна, ниитын организацинуудай болон засагай түлөөлэгшэдэй суглараһан центральна трибунын дэргэдэ ошожо зогсоо. Нүхэд Н. С. Хрущев болон В. Ульбрихт трибунада гарана. Арба минута тухай оваци үргэлжэлөө.

Демократическа Германиин национальна фронтын Лейпцигскэ окружной комитедэй гэшүүн Г. Рюдигер митинг нээбэ. Нүхэд Хрущевые, Ульбрихтые болон Советскэ Союзай Партийно-Правительственна делегациин гэшүүдые тэрэ халуунаар амаршалаа.

Агууехэ Советскэ Союзай бол[...] Германска Демократическа Ре[...]публикын хоорондохи эбдэршэ[...] ахадүүгэй хани барисаан, Герм[...]ска Демократическа Республика[...] СССР-эй үзүүлжэ байһан һайн [...]ранай ехэ туһаламжа тухай Г. Р[...]дигер хэлээ.

Г. Рюдигер энэ туһаламжын [...]лөө Лейпцигска округой ажал[...]дай зүгһөө баясхалан хүргөөд, [...] найрамдалай түлөө советскэ а[...]дай тэмсэлые Германска Демокр[...]тическа Республикын ажалшад [...]додоо дэмжэхэ байна гэжэ найд[...]лаа.

Митингдэ хабаадагшад Г. Рю[...]герэй хэлэһэн үгые нэрьемэ ал[...]ташалгаар угтаа.

Нүхэр Н. С. Хрущевто үгэ үгтэ[...] Тэрэниие митингдэ хабаадагш[...] үни удаан үргэлжэлһэн оваци[...] «Хани барисаан!», «Фрейндшафт[...]» гэһэн үгэнүүдээр угтаа.

СЕПГ-гэй окружной комите[...] нэгэдэхи секретарь П. Фрелих [...]тинг хааха зуураа, Лейпциг горо[...]то ерэһэнэйнь түлөө советскэ ай[...]шадта баясхалан хүргөөд, эб н[...]рамдал хамгаалгын ба бэхижүү[...]хын түлөө советскэ арадай тэмсэ[...]дэ Лейпцигэй ажалшад бүхы хүсэ[...]рөө туһалха нангин уялгатай ба[...]на гэжэ советскэ арадай түлөөл[...]шэдые найдуулаа.

П. Фрелих Советскэ Союз[...] арадта халуун амаршалга хүргэх[...]ень делегациин гэшүүдые гуйгаа.

Германо-советскэ эбдэршэгүй х[...]ни барисаанай хүндэлэлдэ, Сов[...]скэ Союзай Коммунистическэ па[...]тиин хүндэлэлдэ, марксизм-лен[...]низмын агууехэ һургаалай хүн[...]лэлдэ хэлэгдэһэн юрөөлнүүд «Ура[...]» гэһэн үгэнүүдээр угтагдаһан бай[...]

Митингдэ хабаадагшад централ[...]на трибуна тээшэ хаража зогсо[...] «Смело, товарищи, в ногу» гэ[...] дуу дуулаа.

Баргажанайхид таряа хураалгада муугаар бэлэдхэнэ

Мүнөө намар Баргажанай аймагай колхозууд хамта дээрээ 10 мянга гаран гектар ороһото культурануудай ургаса хурааха юм. Энэ жэлэй таряанай ургаса нёдондо жэлэйхидэ оробол һураггүй һайн. Аймагай нэгэ зарим, жэшээнь, XVIII партсъездын, Ворошиловай нэрэмжэтэ, «Большевик», «Авангард» колхозуудай таряанай ургаса бүришье һаа һайнаар ургажа байна.

Шэнэ ургасаа аймагай колхозууд түргэн болзор соо, гээлтэ хороолтогүйгөөр хураажа абаха дүүрэн арга боломжотой юм. Хүнтэйн машинно-тракторна станци хүсэтэ техникээр харьяата колхозуудайнгаа таряае хураажа, гүйсэд шадаха аргатай. Тус МТС 8 самоходно, 29 прицепной—хамта 37 комбайнтай, 15 шэнэ лафетнэ жаткатай. Мүнөө гэдэнь булта заһабарилагдаад, полинууд дээрэ гаргагдажа захалба. Таряанай ургасые богони болзор соо, илангаяа гээлтэ хороолтогүйгөөр хурааха гээшэ гансал машина техникэһээ болохо бэшэ, харин бусад олон, жэшээнь, хураалга дээрэ түрүү арга хэрэглэхэ, ороһо сэбэрлэхэ, хадагалха һайн байрануудые бэлдэхэ, колхозниигүүд болон механизаторнуудай ажалые зүбөөр эмхидхэхэ гэхэ мэтэ олон зүйлнүүдһээ баһал ехээр дулдыдаха байна бшуу. Теэд мүнөө таряа хураалгын аймаг дотор арбаад хоногһоо гү, али август һарын 15-һаа түүбэрилэн, 20-һоо жэгдэрэн эхилхэ гэжэ байхада колхозууд болон МТС үшөө муу бэлэдхэлтэй байна, урда жэлнүүдэй алдуу, дутагдалнуудаа дахин дабтажа, ороһоёо ехээр гээхэ ба гутааха ябадал гаргаханъ магадгүй болоод байна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй.

1. Амяарлан хураалгые тооногүй

Үнгэрэгшэ жэл аймагай колхозууд болон МТС амяарлан хураалгые хэрэглээгүй һэн. Харин XVIII партсъездын, Ворошиловай нэрэмжэтэ колхозуудай полинууд дээрэ арбаад гектар таряа хураажа, миил туршалга хээ юм. Тэрэ жэлдэ Хүнтэйн МТС-эй дирекци гансал 4 лафетнэ жаткатайбди гээд, мүн бусад олон шалтагаануудые урдаа баряад, таряа амяарлан хурааха түрүү аргые хэрэглээгүй һэн. Энэ алдуугаа мэдэржэ, тус МТС-эй директор нүхэр И. Лисицкий «одоошье ерэхэ жэлдэ таряанайнгаа ехэнхи хубиие амяарлан хураахабди» гэжэ нэгэтэ бэшэ хэлэһэн байха. Теэд мүнөө жэл шэнэ ургаса хурааха сагай тулажа ерээд байхада, нүхэр Лисицкий хэлэһэн үгэдөө эзэн бэшэ болоод байна гэжэ сэхэ хэлэхэ хэрэгтэй.

Республикын Хүдөө ажахын министерствын табиһан түсэбэй ёһоор Хүнтэйн МТС харьяата колхозуудайнгаа таряанай ургасын 40 процентые гү, али 4000 гектар амяарлан хурааха байгаа. Энэ хадаа тус МТС-эй арга боломжоор болоходоо үшөө бага гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Юундэб гэхэдэ, булта шэнэ 15 лафетнэ жаткануудые һайнаар ашаглаа һаа, 9—10 хоног соо, багаарнь тоолоходо, 4500—5000 гектар таряа хадажа болохо байна. Теэд Хүнтэйн МТС-эй дирекци 4000 гектар таряа амяарлан хурааха гээшэ тон хүшэхүрэгдэшэгүй юумэ гэжэ тоолоод, мүнөө 3000 гектар хараглаанхай. Энэ түсэблэлгын ёһоор бодоходо бүхы таряа хураалгын үедэ 1 лафетнэ жатка арай гэжэ 200 гектар таряа хадаха болоно.

Дээрэ дурсагдаһан баримта юу гэршэлнэб гэхэдэ, тус МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд таряа амяарлан хураалгые үшөө тоогоогүй, урда жэлэйнгээ алдуу дахин дабхажа байна. Урда жэлнүүдтэ таряа хураалгын хүдэлмэри аймагай зарим колхозуудта һара хахадай турша соо унжагайржа, ехэ ороoһон гээлтэдэ ороһон, тогууд дээрэ гутаһан байгаа. Иимэ баримта үнгэрэгшэ жэл Уро-Читканска сельсоведэй колхозуудта үзэгдөө һэн. Гэбэшье, мүнөө жэл таряанай һайн ургасын хүлеэгдэжэ байхада, таряа хураалга дээрэ түрүү арга үргэнөөр хэрэглэхэеэ Хүнтэйн МТС-эйхид ехээр оролдоогүй байна.

2. Тогууд, ороһо сэбэрлэхэ машинанууд заһагдаагүй

Мүнөө аймагай нэгэшье колхоздо таряанай тогууд бэлэн болгогдоогүй байна. Карл Марксын, Уланай сомоной Ленинэй ба Сталинай нэрэмжэтэ колхозуудай таряанай тогууд үрмэдэһэ ногоондо дарагдашаһан зандаа. Сталинай нэрэмжэтэ колхоз цементлэгдэһэн гансахан тогтой. Теэд тэндэнь һайн хушалтагүй. Тиихэдэ Ленинэй нэрэмжэтэ колхозойхид цементлэгдэһэн тоггүй байхаһаа гадна, юрынь тогууд өөдтэй хушалташьегүй байна. Мүнөө хура бороо ехээр орожо захалба. Тогуудаа хушалтатай байлгахын тула ямар хэмжээ абажа байнат гэжэ тус колхозой партийна организациин секретарь нүхэр Раднаевһаа асуухада «энэ хүдэлмэридөө үшөө хам ороогүй байнабди, мүнөө хушалта хэхэ модоёо ойһоо шэрэжэ, хахалжа һая захалаабди»—гэжэ харюусана. Теэд эндэ хахалһан модоёо барилгын газар хүрэтэр аяар 25 километрын зайда шэрэхэ байна. Энээн дээрэһээ харахада ленинэйхид таряа хураалгаяа бэлэдхэлгүйгөөр угтаха баатай болонхой. Мүн «Большевик» колхозой Хүнтэйн полидо хушалтатай ток үгы байна. Тэндэ үрмэдэһэ ногоогоор хушагдаһан нэгэ заахан талмайһаа бэшэ юумэ мүнөө үгы. Баргажанай сельсоведэй Сталинай нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь нүхэр Котлер) Шапеньково, Кокуй гэжэ газарнуудта хоёр тогтой юм. Теэд тэдэнь мүнөөшье болотор заһабарилагдаагүй, хушалта муутай байһан зандаа. XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхоз (түрүүлэгшэнь И. Крылов) 600 гектар шэнэ газар элдүүрилжэ, һаядаа үзэгдөөгүй баян таряа ургуулжа байна. Эндэ механизированнэ ток бии. Гэбэшье, нёдондо жэл ороһониинь ток дээрээ багтангүй, ехээр гутаһан байна. Теэд мүнөө жэл тус колхозой хүтэлбэрилэгшэд энээнээ үргэдхэхэ хэмжээ абанагүй. Иимэ баримтанууд аймагай бусадшье колхозуудта бии.

Комбайнһаа гараһан ороһые тогууд дээрэ удаан хэбтүүлжэ, гутаажа байхагүйн тулада ороһо сэбэрлэхэ ба хатааха машинануудаа бүхы хүсөөрнь ашаглаха хэрэгтэй. Эдэ машинануудые түгэс бэлэн болгожо байхын орондо аймагай колхозууд болон МТС тэдэнээ мүнөөшье болотор заһабарилжа эхилээдүй. Мүнөө таряанай тогууд дээрэ элдэб янзын ороһо сэбэрлэхэ машинанууд, зарим газарта «ВИСХОМ» маркын зерносушилканууд шорой эльһэндэ дарагдашоод, хушалтагүй хэбтэнэ. Теэд колхозуудай болон МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд тэдэнээ сэбэрлэхэ, заһабарилха хэмжээ абанагүй. Нёдондо жэл иимэ машинануудай дутамаг байһан, мүн муугаар хүдэлгэгдэһэн дээрэһээ комбайнһаа гараһан ороһон тогууд дээрэ удаан хэбтэжэ, шанараа гээһэн, зарим газарта гутаһаншье байна. Теэд мүнөө жэл аймагай колхозууд болон МТС энэ алдуугаа баһал дабтажа байна.

3. Хүдэлмэриин түсэб үгы, полевой станууд бэлэн бэшэ

Таряа хураалгые түргэн болзор соо эмхитэйгээр үнгэргэхын тулада колхозууд бүхэн хүдэлмэриин түсэб табиха байгаа. Теэд мүнөө аймагай олонхи колхозууд тиимэ түсэбгүй, харин хураалга дээрэ тэды хүн хүдэлмэрилхэ гэжэ миил багсаахаһаа бэшэ юумэ үгы. Зарим колхозууд хүдэлмэриингөө түсэбые табихадаа таряа хураалгаяа ехээр унжагайруулхаяа һэдэнхэй. Жэшээнь, Уро-Читканска сельсоведэй колхозууд таряа хураалгын хүдэлмэриие аяар 30 хоног соо үн[...]гэхэ гэжэ хараална. Таряа хураал[...] тэжээл бэлэдхэлгэтэй зэргэлүү[...] ябуулагдаха байна гээшэ. Тиимэ[...] колхозууд бүхэн доторойнгоо ар[...] боломжые һайнаар хаража, тэрэ[...] гүйсэд хэрэглэхэ байгаа. Гэбэш[...] мүнөө колхозуудай хүтэлбэрил[...]шэд энэ талаар хүдэлмэри ябу[...]нагүй, таряа хураалга үшөө удын[...]жэ тоолоһоор.

Аймагай олонхи колхозууд по[...]вой стануудаа, ороһо хадагал[...] складуудаа үшөө заһабарилаа, [...] гаадаагүй байна. Сталинай, Лен[...]нэй, Карл Марксын нэрэмжэтэ ко[...]хозуудай полевой станууд заһаб[...]рилагдаха, һэргээгдэхэ байгаа. Т[...]дэнэй заримань хушалта муут[...] дээрэһээ хура бороогой үедэ хүн[...] байха аргагүй болошоно. Кол[...]зуудай нэгэ зарим хүтэлбэрилэгш[...] энэ шухала асуудалда мүн лэ [...] хараалаа табингүй «мүнөө зунай са[...] хүн хаанашье байрлажа болох[...]» гэжэ һанаа амархан байна.

* * *

Таряа хураалгын эхилтэр тоо[...] үдэр үлэбэ. Тиимэһээ колхозууд[...] болон МТС-эй хүтэлбэрилэгшэд [...]гасаяа хураажа абахын тула[...] дээрэ дурсагдаһан алдуу дутагд[...]нуудаа дары усадхаха туш[...] хэмжээ эрид шууд абаха зэргэт[...] Таряа хураалгада бэлэдхэлэй х[...]дэлмэриие унжагайруулжа байһ[...] колхозой болон МТС-эй хүтэлбэр[...]лэгшэдтэ партиин айком ба ай[...]гүйсэдком шанга эрилтэ хэхэ ё[...]той.

О. Раднаев, Д. Гыргенов,
«Бурят-Монголой үнэн»,
«Баргузинская правда»
газетэнүүдэй хамтын корреспондентнууд.

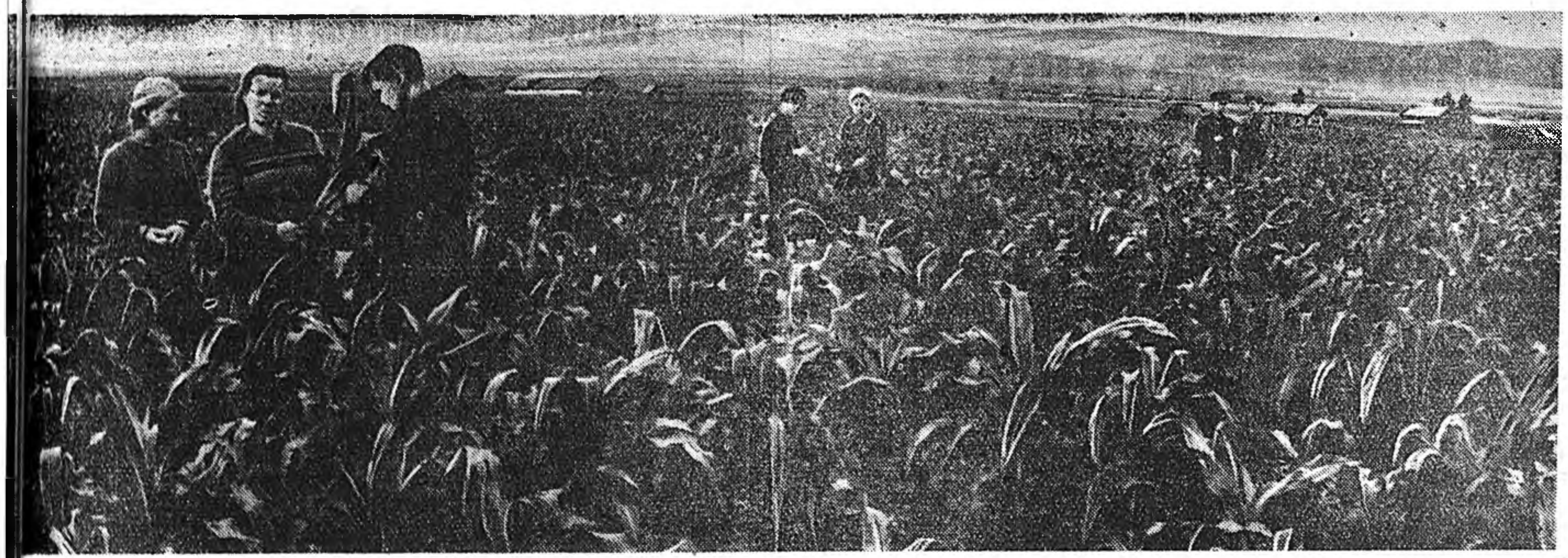

Мухаршэбэрэй аймагай hуралсалай үйлэдбэриин лагерьта байhан hурагшанар Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо 37 гектар дээрэ өөhэдынгөө тариhан кукурузын ...ние харууhалжа байнхай.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: лагериие даагша В. Б. Тармаев, республикын габьлата агроном Ю. И. Лютаев, hурагша Галина Стулева гэгшэд кукурузын ургасада хэр hайнаар ...руулhа хэгдэжэ байhаниие шалгажа, hаяын үдэрнүүдтэ юу хэхэ байhан тухайгаа хөөрэлдэжэ байна.

А. Истоминой фото.

Үбhэ сабшалга, тармалга, hүрилэлгые зэргэ ябуулха шухала

Эмхитэйгээр ажаллана

...hү, тоhо, мяханай хүн бүхэндэ ...ртэсын талаар Америкын Холбото Штадуудые ойрын жэлнүүдтэ ...сэхэ гэhэн шухала зорилго пар... правительствомнай бүхы совет ...адай урда табяа. Энэ зорилго ...елүүлхын түлөө мүнөө орон до...рнай шангa тэмсэл дэлгэрбэ. ...э тэмсэлдэ элэбхитэйгээр орол...hон Заиграйн аймагай Сталинай ...нэрэмжэтэ колхозойхид мүнөө, тон ...рүүн, ерэхэ, үбэлжэлгын үедэ ...алдаа бардам хүрэхэ үбhэ тэ...жээл бэлдэжэ абаха гэжэ эрид ...идэнгеэр ажаллажа байна.

—hү, тоhо, мяханай хүн бүхэндэ ...ртэсын талаар Америкые хү...хэбди!—гэжэ сталинайхид мэ...дүүлнэ.

...Энэ колхозойхид мүнөө жэлдэ ...ээн бүридөө 20 центнэрhээ бага ...шэ үбhэ тэжээл бэлдэхэхэ зорил...гатой юм.

Колхоз 1220 гектар сабшалан... Үбэл, хабартаа луговодуудай ...олдосотойгоор ажаллаhанай ...наар сабшалангуудай үбhэн hай...ар ургаа. Энэ жэлэй үбhэ ху...яалгые эмхитэй hайнаар үнгэргэ...эн тулада колхозой правлени бо...н партийна эхин организаци то...рхой түсэб, хэмжээ-ябуулгануу...е зохёожо, хамтын суглаан дээ...баталуулhан байна. Эндэхи кол...хознигууд мүнөө жэлэй үбhэ ху...ралгые богонихон болзорто дүүр...хэ гэжэ шиидхээ hэн. Тиигээд мү...нөө сабшалга дүүрэхэ дүтэлжэ, ...сабшагдаhан үбhэн барагсаан ху...раагдажа байна. hүүлэй үедэ бо...ороотой байжа тармалгые нэгэ бага ...атуулба. Эдэ үдэрнүүдтэ үбhэшэд ...силос даража байнхай.

Энэ жэлдэ колхоз үбhэ хуряал...гые хэзээ хэзээнэйхиhээ эмхитэй ...hайнаар үнгэргэжэ байна гэжэ ...тэмдэглэхэ шухала. Түрүүшын үдэрнүүдhээ үбhэ хуряалгада зуу гаран хүн, 9 морин косилка, 17 морин тармуур гаргагдаа hэн. Нарай үхибүүтэй эхэнэрнүүд үбhэ хуряалгада hаадгүйгөөр хабаадалсана. Үхибүүдые байлгаха хоёр ясли нээгдээ. Үбhэ хуряалгада ябажа байгшадта хамтын эдеэ хоол hайнаар шанагдана.

Үбhэшэдэй дунда социалистическэ мүрысөөн дэлгэрбэ. Александр Степанович Ермолаев бригадиртай хоёрдохи комплексно бригадынхид мүрысөөндэ түрүүлжэ ябана. Энэ бригадынхид ажалаа зүбөөр, тааруугаар эмхидхээ. Гар хажууршад бүлэг бүлэг боложо хубаараад, дүршэлтэй хүнүүдэй хүтэлбэри доро сабшана. Тэдэнэр мүн тармалга, сомолгондо ябалсажа байдаг. Николай Зыряновай даадаг бүлэгэйхид илангаяа hайнаар ажаллажа, хамтадаа үдэрэйнгөө даалгабариие 150 процент хүрэтэр дүүргэнэ.

Бригадада морин косилкын машинистнуудай хүдэлмэри hайнаар эмхидхэгдээ. Косилка бүхэн халаанай моритой байдаг. Косилка шэрэhэн морид үдэртөө 6 килограмм овёс эдинэ. Машинануудаа hайнаар заhаад, моридоо hайнаар эдеэлүүлээд ажаллажа байхадаа косилкашад С. Белов, И. Шурыгин, М. Сивцов, А. Матвеев, Ф. Афанасьев гэгшэд үдэр соо 5 гектарай орондо 6—7 гектар хүрэтэр сабшана.

Бригадын гар хажууршадшье, косилкашадшье үбhые доогуур, үлээнгүйгөөр сабшана.

Иигэжэ энэ колхозойхид ажалаа hайнаар эмхидхэhэнэйнгээ ашаар үбhөө сагаа болзортонь хуряажа, малдаа шанар hайнтай элбэг ехэ тэжээл бэлдэжэ байнхай.

А. Рябоволов.

Хэды болотор нобшорхо юм

Холын Закаменай аймагта хура бороон оронгүй, үбhэ ногоон гандаhан жэл гэжэ тон хомор байдаг. Мүнөө жэлдэшье ургаса hайн. Теэд эндэхи колхозууд сагай эртэдэ малдаа бардам хүрэхэ үбhэ тэжээл бэлдэжэ абадаггүй дээрэhээ үбэлжэлгын үедэ, хонхи хабар тэжээлээр дутажа, ехэ бэрхэтэй байдалда ородог юм. Бүдүүн, шэмэтэ тэжээл багаар бэлдэдэгэй гэмээр малhаа мүртэй ашаг шэмэ абадаггүй. hү hаалгааршье, нооhо хайшалалгааршье аймагай колхозуудай республика доторoo гээгдэжэ ябадагынь мэдээжэ.

Мүнөө жэл колхозууд үбhэ хуряалгада гараhаар hара шахуу боложо байна. Теэд энэ саг соо мүртэй үбhэн абтаагүй. Аймаг дотор үбhэ сабшалга hая хахадлажа, үбhэ бэлэдхэхэ түсэб 20-ёод процент дүүргэгдээд байнхай. Энээгээр бодоходо, колхозууд малдаа хүсэд хүрэхэ үбhые аяар дүрбэ hарын туршада хуряажа дүүргэхэ болоно. Гэтэр, таряа хуряалга газаа орожо ерээ.

Олонхи колхозууд зарим сабшалангайнгаа ургасые унагааhан болобошье, наратай дулаан үдэрнүүдые hамбаашалан тармажа, соможо абахаяа оролдоногүй. Үбhэ хуряалгын хүдэлмэри илангаяа Ленинэй, XX партсъездын, Сталинай нэрэмжэтэ, «Байкал» колхозуудта ехээр унжагайржа байна. Эртээнhээ бэлэдхэлгүй байhан дээрэhээ эбэртэ бодо мал олонтой «Байкал» колхоз үбhэндөө оройтожо ороод, мүнөө сабшалангайнгаа гурбанай нэгэ хубииень сабшаад байна. Эндэ үбhэ тэжээл бэлэдхэхэ түсэб оройдоо арбаад процент дүүргэгдээ. Сабшаад хуряагаагүй үбhэниинь ехэ. Мүнөө 300-гаад гектар сабшалангай үбhэн хура бороондо сохюулжа, хуряагдангүйгөөр хэбтэнэ.

Колхоз мүнөө жэлдэ 1200 тонно силос дараха түсэбтэй аад, оройдоол 250 тонно дараа. Энэ колхозойхид үнеэдhээ мүртэй hү hаадагшьегүй hаа, шэмэтэ тэжээлые—силосые мүнөө болотор тоодоггүй байhан тухайнь тэмдэглэхэ хэрэгтэй. Үбhэ хуряалгада hая орожо байха үеэр бороотой байжа, колхоз түрүүшын үдэрнүүдтэ эртын силос горьтой ехээр даража абаха гүйсэд аргатай байhан юм. Теэд тиигэбэгүй.

hара шахуу саг соо тэжээл бэлэдхэхэ түсэбөө арбаад процент дүүргээд, 2—3 нүхэн соо ёhын тэдыдэ нэгэ бага силос дараад hуужа байхадаа энэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд, тон түрүүндэ, правлениин түрүүлэгшэ нүхэр Батуев, партийна организациин секретарь нүхэр Гармаев гэгшэд юу бодожо, ерэхэ үбэлжэлгын үедэ малаа юугээр тэжээхэмнай, хайшан гээд малайнгаа ашаг шэмые 2—3 дахинаар дээшэлүүлхэмнай гэжэ hанана хаб? Хэрбээ дары сагаа яаралтай хэмжээ абажа, бүхы арга боломжонуудаа хэрэглээгүй hаа, үбhэ хуряалгада колхознигуудые олоорнь гаргаагүй hаа, энэ артелиинхид үбэлжэлгын үедэ малдаа элбэг хүрэхэ үбhэ тэжээл бэлдэжэ шадахань бэрхэтэй болоод байна.

Мүн тэрэшэлэн нүхэр Хубанов түрүүлэгшэтэй Сталинай нэрэмжэтэ колхоздо үбhэ хуряалга эмхи гуримгүйгөөр, унжагай нобшоор ябажа байнхай. Энэ колхоз мүнөө сабшалангаа сабшажа хахадлаашьегүй, хуряагдаагүй үбhэниинь ехэ. 200 гаран гектар дээрэ үбhэн баhал мүртөө хэбтэнэ. Энэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд силосые баhал тоодоггүй заншалтай юм. Эндэхид хээрын ногоогоор хэдэн зуун тонно силос дараха аргатай аад, оройдоошье дарабагүй. Овёстой холижо ургуулhан наран сэсэгээр 200-гаад тонно силос дараад лэ, hанаагаа амаршоо. Харин энэнь силос дараха түсэбыень оройдоол 6 процентээр хаана. Гэтэр, эндэ силос хэршэхэ нэгэ машина миин хэбтэжэ байнхай.

Үбhэ хуряалгые түргэдхэхэ тушаа колхозой правлениин хүсэд оролдолго гаргангүй байхада партийна эхин организаци, тэрэнэй секретарь нүхэр Ринчинов зохихо хэмжээ абанагүй, муу хүдэлмэритэйнь эбсээд байна.

Ойрын жэлнүүдтэ малайнгаа ашаг шэмые 2—3 дахин дээшэлүүлхэ гэhэн шухала зорилго бүхы орон доторнай табигдаа. Теэд закаменайхид урдынхидаал адляар үбhэ тэжээл ехээр бэлдэжэ абаагүй hаа, хайшан гээд малаа үсхэхэ, үнеэдhээ 2—3 дахин ехэ hү hаахань, мяха ехээр абахань, нооhо ехээр хайшалхань гээшэб?

А. Дамдинов.

ГЭР БАЙРАНУУДЫЕ ОЛООР БАРИЯ!

Малшадые hайн гэрнүүдтэй болгое

Колхознигууд болон аймагай ажалшад гоё hайхан, hаруул шэнэ шэнэ гэрнүүдтэ байхые ехээр хүсэдэг гээшэ. Арад зоной эрилтые ойрын саг соо хангаха гэжэ партиин ЦК-гэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол соо тон зүбөөр хэлэгдэнэ.

Манай Мухаршэбэрэй аймагта hүүлэй жэлнүүдтэ гэр байра ехээр баригдадаг боложо байна. Хаанашье, алишье тосхонуудта ошоходо, шэнэ шэнэ гэрнүүд олоор бодхоогдонхой байдаг. Жэшээлхэдэ, 1956 ондо аймаг соо хамта дээрээ 90 гаран гэр баригдаа. Тэрэ тоодо 22 гэр ондоо тээhээ ерэжэ колхоздо орогшодто баригдаа.

Мүнөө жэлдэ совхоздо, колхозуудта, МТС-үүдтэ, аймагай бусад эмхи зургаануудта гэр олоор баригдаха юм. Июль hарын эсэс болотор 64 гэр баригдажа дүүрээ. Мүнөө 82 гэр баригдажа байна. Илангаяа Хрущевой, Булганинай нэрэмжэтэ колхозуудта гэрэй барилга hайнаар ябуулагдана. Жэшээнь, Хрущевой нэрэмжэтэ колхоздо мүнөө жэлдэ 3 гэр баригдахын орондо 9 гэр баригдаа, үшөө 6 гэр баригдажа байна. Мүн 150 хүнэй hууритай hайн клуб баригдажа дүүрүүтэй байна. Булганинай нэрэмжэтэ колхоздо 7 гэрэй орондо 10 гаран гэр баригдаа.

«Эрдэм» совхозой отделениинүүдээр мүнөө жэл 39 гэр барижа дүүргэхээр хараалагдана. Гадна, энэ совхоздо үхибүүдэй 2 ясли, 4 бани, пекарни, hургуули, 3 магазин баригдажа байна.

Гэбэшье, илангаяа колхознигуудые культурна ажабайдалтай болгохо, бусад барилгануудые олоор хэхэ хэрэгтэ колхозууд анхаралаа табиха зэргэтэй. Гэр байра барихатаяа хамта клуб, культбаза, полевой стануудые барилсаха ёhотой. Энэ талаар хүдэлмэри багаар ябуулагдана. Жэшээлхэдэ, Суулгын МТС-эй харьяата Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоздо (түрүүлэгшэнь нүхэр Л. Цыренов) клуб баригдажа эхилhээр хэдэн жэл үнгэрөө, теэд мүнөө болотор барилгань дүүргэгдэнэгүй. Гадна, мүнөө жэлдэ аймаг соо 11 культбаза баригдаха түсэбтэй юм. Гансал «Гигант» колхоздо нэгэ культбаза баригдажа байна. Олонхи колхозууд, жэшээлхэдэ, «Дружба», Булганинай нэрэмжэтэ колхозууд энэ шухала хэрэгые шамдуулнагүй. Полевой стануудай барилга муугаар эмхидхэгдэнэ. Мүнөө оройдоол 4 полевой стан баригдаа. «Илалта» колхоздо (түрүүлэгшэнь нүхэр Алексеев) полевой станиинь hандархай муу байдаг. Эндэ ажалшадай байха шэнэ hайн байра түхеэрэгдэнэгүй. Мүн аймагай колхозуудай фермэ дээгүүр хамта 23 гэр байра баригдахын орондо, мүнөө оройдоо дүрбэниинь баригдаа. Энэ хүдэлмэриие илангаяа Суулгын МТС-эй харьяата колхозууд тооногүй гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тиимэhээ эндэхи малшад гэр байра муутай байhаар зандаа.

Парти, правительствынгаа анхаралда харюу болгон аймагай колхозууд барилгын хүдэлмэриие шамдуулха, богонихон болзор соо ажалшадые гэр байраар хангаха, колхознигуудые культурна ажаhуудалтай болгохо бэзэ гэжэ найдагдана.

Г. Гладышев, Мухаршэбэрэй аймгүйсэдкомой колхозуудтахи барилгын таhагые даагша.

Үшөө нэгэ шэнэ гэр

Кабанскын аймагай Каменск тосхондо цементын заводой хүдэлмэришэд ажаhуудаг юм. Жэл ерэхэ бүри энэ тосхоной түхэл шарай хубилна, городой шэнжэ түхэлтэй боложо байна. Байрын 2—3 дабхар шулуун гэрнүүд баригдана.

Эндэхи «Тимлюйцемстрой» трестын хүдэлмэришэд Октябриин hайндэрэй хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсаад, ажалай шэнэ амжалта туйлаба. Трестын барилгашад Советскэ үйлсэдэ 27 квартиратай гурбан дабхар гэрэй барилгые гол түлэб дүүргэжэ, ашаглалгада оруулхаар болгобо. Энэ гэрэй барилга дээрэ нүхэр Омельянскын хүтэлбэрилдэг шэрдэгшэдэй бригада, нүхэр Расицкын даадаг слесарьнүүдэй звено илангаяа hайнаар хүдэлмэрилөө. Тэдэ бригада, звенонууд халаан бүхэнэйнгөө нормые 160 процентhээ доошо дүүргээгүй.

Ондоо гэрэй барилга дээрэ хүдэлжэ байhан трестын бусад бригаданууд мүн лэ барилгашадай hайндэрые ажалай бэлэгээр угтаба. Нүхэр Губаревай даадаг штукатурщигуудай бригада энэ hайндэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрhэн мүрысөөндэ түрүүлжэ гараба. Бригадынь гэшүүд Арнольд Ляу, Мария Лазарева болон бусад гэрэй хана штукатурлахадаа графигаа холо уридлан дүүргэнэ. Барилгашадай оролдосотойгоор ажаллаhанай ашаар заводой хүдэлмэришэдэй 27 бүлэ ойрын үдэрнүүдтэ шэнэ квартирануудта нүүжэ орохонь.

В. Вельвер.

Хитадай картын дэргэдэ

...АЙГААЛИИН ХҮСЫЕ МЭДЭЛДЭЭ ОРУУЛНА

Памирай үндэр хада уулануудhаа ...лжээ Шара далайн эрье хүрэ...—Хитад орон соогуур хэдэн мян...н ехэ ба бага гол горход урдадаг ... Эдэ гол горход агуй жал...нууд соогуур, үрэжэлтэ губи та...нуудаар нэбтэрэн урдадаг Хитад ...оной уhа мүрэнүүд хэдэн мил...он хүнүүдтэ ажамидарал ханга... Гэбэшье, тэдээнhээ шалтагаал... тэндэхи зон олон зуун жэлэй ...рша соо тоо томшогүй гасалан... ороhон байха юм. Хабарай hай...м ба зунай бороо хурын үедэ ...л мүрэнүүд hабаhаа халин гара..., угаа ехэ газар дайдые хушадаг, ...рилга ба бууса хорёонуудые ...бадаг байна. Хуанхэ мүрэн табан ...жэлэй турша соо хоёр дахин ха...жа, хэдэн миллион гектар үрэ...жэлтэ газарые уhанда оруулдаг, ...шон тойронхи бүхы городуудта ...боул тохёолдуулдаг байба. Олон ...этэнэй бариhан үндэр далан хаал...нууд лэ тэрэнэй hандаргахы хү...сые буурулан, зайсуулдаг байгаа.

Энэ хүсэтэ мүрэнэй ушаруулдаг ...юулые зайсуулжа, арадай аша ...уhада хэрэглэхэ, уhанай үерhөө, ...эшэлэн ган гасуурhаа олон мил...он хүнүүдэй саг үргэлжэ айха ...айдал зайсуулха гэhэн урдань ...эгдөө, дуулдаагүй ехэ хүдэлмэри ...үтээхэ зорилго революциин ила...н дары табигдаhан байна.

Түрүүшын ээлжээнэй хүдэлмэри ...итадтахи эгээн дошхон мүрэн—...уайхэ гэдэг дээрэ хэгдэжэ эхилээ ...эн. Тэрээниие зубшажа жараад ...миллион хүн ажаhуудаг. Хуайхэ мү...рэн тэдэ далан хаалтануудые сүмэ ...хижо гү, али дабан гаража, хэ...дэн миллион му (1 му-1/15 гектар...ай тэн) үрэжэлтэ газарые хооhо...руулдаг байгаа. «Хуайхэ мүрэниие ...газаарлаха!»—гэhэн партиин уряа ...араа бэлэй. Зэрлиг дошхон мүрэ...ниие эрхэ мэдэлдээ оруулхын тула ...шухала барилгануудые хэхэ зорилгоор хэдэ хэдэн провинцинуудhаа олон мянган эдэбхитэд hайн дураараа ерээ hэн. Арадай засаг түрын мандаhанhаа хойшо Хуайхэ мүрэнэй оршондо 10 ехэ нуур сөөрэм тогтоогдоо, үерэй уhа бариха, хубаарилха ба гаргаха 13 түхеэрэлгэ хэгдээ, Хуайхэ мүрэндэ шудхадаг 20 аса hалаагай hабанууд гүнзэгырүүлэгдээ, бүхы дээрээ 6300 километр утатай 177 hубаг каналнууд баригдаа. Фоцзылинскэ ба Мэйшаньска гидроузелнууд, тэрэшэлэн Субэйдэхи гол канал гэхэ мэтэ ехэ барилганууд хэгдэжэ байнхай. Мэйшаньдахи нуур сөөрэм 2 миллиард 100 миллион кубометр уhа багтааха шадалтай. Тэндэ уhанай хүсөөр хүдэлхэ электростанци баригдажа байна. Мэйшаньдахи гидроузел бүтээгдэхэдээ, уерэй уhа тогтоон абахаhаа гадна, мүн гандуу жэлдэ 640 мянган му газар уhалха юм.

Субэйдэхи гол канал 170 километр утатай (Хунцзэху нуурhаа эхи абаад, Шара далайда шудхадаг). Энэ канал хахад жэл соо баригдаа. Тэндэ 2 миллион үлүүтэй хүн хүдэлмэрилhэн байна. Мүнөө тус канал Хунцзэху нууртахи уhанай хэмые нэгэ жэгдэ байлгана, хлопок болон барайгар таридаг нютагуудтахи 25 миллион үлүүтэй му үрэжэлтэ газарые уhалха арга олгоно.

Янцзые сэнхир мүрэн гэжэ нэрлэдэг юм. Гэхэ зуура, энэ мүрэнэй уhан Тибет ороной холын хада ууланuудта (эхи абаhан газарнуудтаа) хүхэ сэнхир үнгэтэй байдаг, харин саашадаа—таба мянга шахуу километрын хэмжээндэ—шара уhатай болодог. Бороогой орохо үеэр үерлэжэ, арбаад метр дээшээ гарадаг. Тиихэ үедэнь хэдэн миллион хүнүүд үдэр hүнигүй тэмсэжэ, далан хаалтануудые хэдэг, городууд болон тосхонуудаа хамгаалдаг байна.

Янцзы мүрэн дээрэ ехэ юумэ хэгдээ. Үерэй аюулые уридшалан зайсуулха зорилгоор ойрын сагта хэдэ хэдэн хаалтанууд, сөөрэм нуурнууд ба каналнууд бии болгогдохо, аса hалаануудайнь hабанууд сэбэрлэгдэхэ, тиин мүрэнэй адаг шадархи шэнэ газар ашаглагдадаг болохо байна. Хэдэ хэдэн холбоо барилганuудые хэхын тула зохихо материал бэлдэхэ зорилгоор олохон эрдэмтэд, мэргэжэлтэд Янцзы мүрэнэй оршон тойронхи газарые шэнжэлхэ ба схемэ зохёохо хүдэлмэри ябуулжа байнхай.

Янзцы мүрэниие мэдэлдээ оруулха ба ашаглаха хүдэлмэриин гол түлэб ерээдүйдэ хэгдэхэ байгаа хадань, харин Хуанхэ мүрэн дээрэхи хүдэлмэри бүри мүнөө бүтээгдэхэ зэргэтэй. Хүсэтэ гидротехническэ барилгануудые хэхэ түсэб дүүргэгдэжэ эхилэнхэй. Бүри үнихэн эндэ, мүн хаа хаанагүй далан хаалтанууд бэхилэгдэhэн, сөөрэм нуурнууд тогтоогдоhон, таба миллион үлүүтэй му таряалан уhалха түсхай системэ баригдаhан ба баригдажа үргэлжэлhөөр байна.

Уhалалга хэхэ ехэ барилганууд хаа хаанагүй арад зоной хүсөөр бүтээгдэжэ байнхай. Хойто Хитадтахи Юндинхэ мүрэн дээрэ 2270 кубометр үлүүтэй уhа багтааха Гуаньтинска тогтоомол нуур сөөрэм, уhа зайсуулха канал баригдаа. 1954—1956 онуудта энэ нуур сөөрэмэй ашаар Хойто Хитадтахи ехэ город — Тяньцзынь уhанай аюулhаа абарагдан зайсуулагдаад, Тяньцзынь—Пукоу түмэр замаар hаадгүй ябаха арга олгогдоhон байна. Хитадай Зүүн-Хойто зүгтэхи Ляохэ мүрэн дээрэ Дахэфан гэдэг нуур сөөрэм тогтоогдоо. Сунгари болон бусад олон мүрэнүүдтэхи далан хаалтанууд hайжаруулагдаа.

Хитад орон дотор гүрэнэй харьяата уhалалгын ехэ ехэ барилгануудhаа гадна, мүн гидротехническэ багашаг барилганууд хэгдэжэ байнхай. Гүрэнэй ба кооперативна хамаатай уhа бүлэхэ 170 мянган мориной хүсэтэй 7 мянган түхеэрэлгэ тодхогдоо, 5.350 мянган худагууд малтагдаа, уhа удхаха 940 мянган түхеэрэлгэ тодхогдоо.

Долоон жэлэй турша соо Хитад ороной уhалагдадаг газарай талмай 175 миллион му нэмэжэ, 500 миллион му (эдлүүрилэгдэдэг газарай 30 процент) болоhон байна. Уhалагдадаг газарай иимэ түргэнөөр үргэдхэгдэhэн ушарые дэлхэйн түүхэдэ олохонь бэрхэтэй байха. Энэ илалта юун дээрэhээ туйлагдааб гэхэдэ, арад зон гүрэнэй ехэ туhаламжада хүртэжэ, засагай газарай анхарал оролдолгые үзэжэ байна бшуу.

Газар уhалха багашаг системэнүүдые бариhанай ашаар олон районуудай байдал ондоо болон хубилаа.

Чжэцзян провинциин Цзиньхау округтохи таряашанай газар жэл бүри гандадаг гү, али уhанай үертэ дайрагдадаг байhан юм. Харин тэндэхи таряашад сүлөөрhэнэйнгөө hүүлээр гүрэнэй зүгhөө туhаламжада хүртэжэ, hубаг каналнуудые, хаалтанууд болон багахан нуур сөөрэмүүдые тогтоогоо. Тэрэнэйнгээ ашаар тон ганданги нёдондо зуншье эгээн hайн жэлэйхиhээ дээшээ ургаса хуряажа абаhан байна.

Баруун-Хойто зүгэй гандадаг нютагуудта уhалагдадаг газарайнгаа талмайе хүн бүриин нэгэ му хүрэтэр үргэдхэхэ гэhэн патриотическа хүдэлөөн эхилээ. Ганьсу провинци Хитад орондохи эгээн ехээр гандадаг нютагуудай нэгэн байгаа бшуу. Түүхэ бэшэгүүд, ондоошье документнүүд ба хараhан үзэhэн хүнүүдэй хэлэhэн дээрэhээ мэдэхэдэ, 1671 онhоо 1929 он хүрэтэр (258 жэлэй турша соо) 139 дахин ган гасуур боложо, хүнэй ургуулhан бүхы юумые үгы хэhэн байгаа. Ган жэлэй болоходо олон мянган хүнүүд үлэсэжэ үхэдэг, хэдэн арбаад мянган хүнүүд үгырэн хооhороод, ороной харгы замуудаар гуйраншалан, иишэ тиишээ субаха баатай болодог байhан юм.

Ороной сүлөөлэгдэhэнhөө хойшо 7 жэл үнгэрөөд байхада, мүнөө Ганьсу провинци баян ба тогтууритай ургаса хуряан абадаг нютагуудай тоодо оронхой. Энэ провинци түүхэдэ түрүүшынхеэ эдеэ хоолой зүйлөөр өөрыгөө өөрөө хангадаг болоо.

Хитад орондохи уhалалга хэхэ барилгануудай хэмжээн гайхамшаг үргэн далайсатай боложо байна. Мүнөө тус ороной уhа мүрэнүүд далан хаалтануудаар хүреэлэгдээ. Тэрэнэй утань 50 мянган үлүүтэй километртэ хүрөө. Хитадай Арадай Республикын тогтоогдоhон сагhаа хойшо уhалууриин системэ бариха газарай хүдэлмэриин хэмжээн 5400 миллион кубометр хүрэтэр нэмээ, 47 миллион тухай кубометр шулуун, 2 миллион шахуу кубометр бетон хэрэглэгдэhэн байха юм.

Гэбэшье, эдэ бүгэдэнь ехэ хүдэлмэриин эхинь лэ болоно. Хитад арад промышленностиингаа хүгжэхэтэй хамта, гол мүрэнүүдэй эршэ хүсые улам улам ехээр ашагладаг боложо байнхай. Мүнөө тэдэнэй эршэ хүсэн 540 миллион тухай киловатт гэжэ сэгнэгдэнэ. Гол мүрэнүүд дээгүүр хүсэн түгэс шэнэ электростанцинууд баригдажа, Хитад ороной хүдөө тосхонуудые экономическа ба культурна талаарнь шэнэдхэн хубилгаха база болоно. Үшөөл хооhон гү, али элдэб аюулнуудhаа хохидодог байhан газарнуудта барайгар, хлопогой, арахисай плантацинууд hалбарха, сад сэсэрлигүүдэй ургуулагдахань лабтай. Элдэб түүхэй хэрэгсэлнүүдые абадаг газарнууд шадар шанаржуулан болбосоруулха предприятинуудай корпусууд бодхоогдохо байна.

Хитадай Коммунистическэ парти уhанай үер ба ган гасуурые 6—12 жэлэй турша соо усадхан зайсуулха гэhэн түүхэтэ шухала зорилго табинхай. Энэ программын агууехэ элсүүлэн жагсаагша хүсэниинь ямар юумэнhээ эшэ үндэhэтэйб гэхэдэ, арад түмэндэ ойлгостой, дүтэ ба шухала байна. Уhанай үер ба ган гасуурые илан зайсуулха, байгаалиин зэрлиг хүсые хүнэй мэдэлдэ оруулха, хүн амитаниие элдэб гасалангуудhаа хахасуулха гэжэ Хитад ороной ажалшад олон үеын хугасаа дотор hанаашалан бодомжолдог байгаа! Тэрэнь хүсэл hанаашалга зангаараал үлэдэг байhан юм. Харин мүнөөнэй шэнэ оршон байдалда, эгээлэй хүнэй засаг түрэеэ абаhан, али бүхы бэрхэшээлнүүдые дабаха арга замые хүн зондо партиин заажа үгэhэн мүнөө сагта, тэрэ хүсэл эрмэлзэлгэнь бодото хэрэг болон бэелүүлэгдээ. Сүлөөрhэн арадай мэдэлдэ орохогүй ган гасуур гү, али уhанай аюул гү, али ондоошье юумэн гэжэ байхагүй.

М. ДОМОГАЦКИХ.

Бээжэн хото.

Москвада боложо байгаа залуушуулай, студентнэрэй Бүхэдэлхэйн VI фестиваль

Залуушуул болон студентнэрэй Бүхэдэлхэйн VI фестивалиин эхилһээр 13-дахи үдэртэ ажалай ехэ һайндэр болоо. Энэ һайндэр Хүдөө ажахын болон промышленна Бүхэсоюзна выставкэ соо үнгэргэгдөө. Ногоон театр соо залуу хүдэлмэришэдэй түгэсхэлэй суглаан болоо. Үгэ хэлэһэн Англиин шахтёр Леонард Филлипп үнэн зүрхэнһөө хүндэлэн угтаһанайнь түлөө советскэ залуушуулда баясхалан хүргэбэ. Залуушуулай улам барисаатай болохо тудам дэлхэй дээрэ энхэ тайбан байдал тогтонижон батажаха байна гэжэ тэрэ хэлээ.

Локомотивай машинист Юэ Шан-у (Хитад), Германиин Федеративна Республикын шахтёр Дитер Швассер, Сталинград городой барилгын 5-дахи управлениин прораб Иван Дериглаз гэгшэд мүн лэ хани барисаан тухай һайн һайхан үгэнүүдые хэлээ.

Суглаанай дүүрэхэдэ, хүбүүд, басагад промышленна выставкын томо томо павильонуудай урдахи талмай дээрэ сугларба. Бүхы павильонууд нээгдэнхэй. Москвагай предприятинуудай солото хүнүүд эндэ ерэжэ, айлшадтай уулзаа. «Станок бүтээлгын» павильон соо ажал үйлэдбэриин түрүүшүүл өөһэдынгөө ажалай арга методүүдые харуулба. Калининай нэрэмжэтэ Москвагай заводой токарь Борис Французов металлые айхабтар түргөөр отолдог арга харуулба. Энэ нүхэр минералокерамическа пластинкаһаа хэһэн отлууртай юм. Токарь энэ отлуурые гурбан жэлэй туршада хэрэглэжэ, нормоёо ходо-доо 4—5 дахин үлүүлэн дүүргэдэг болонхой.

Москвагайхид, мүн айлшад энэ үдэшэ өөһэдынгөө гараар элдэб бэлэгүүдые бүтээжэ, бэе бэедээ барюулба. Франциһаа ерэһэн хүбүүн нэгэ станок дээрэ пластмассаар хэһэн гоё үнгэтэй багахан табаг хээ. Тэрээн дээрэнь иигэжэ бэшэтэй: «Станок бүтээлгын» павильон. В. П. В. 1957 он». Тэндэ байһан хүн бүхэн иимэ табаг хэжэ шадаха байба.

Выставкын талмай дээгүүр бүхэли үдэшэндөө дуу хүгжэм зэдэлжэ, хаа хаанагүй хатар танца, хүхюу наадан болоно. Мүн фестивальда хабаадаһан оронуудай уранһайханай коллективүүд, Советскэ Союзна республикануудай түлөөлэгшэд эндэ наада харуулаа.

Ажалай һайндэрэй түгэсхэлдэ айхабтар ехэ бал боложо, хэдэн мянган хүбүүд, басагад тэрээндэнь хабаадаба.

***

Уранһайханай конкурснуудай уласхоорондын лауреадууд сугларжа, ССР Союзай Ехэ театр соо августын 9-дэ концерт харуулаа. Харуулагдаһан бүхы юумые сугларагшад тон ехээр һайшаагаа. Болгариин басагадай хоор, Македониин хүбүүдэй «Оро» гэжэ эрэлхэг зоригтой хатар, хитад басагадай хатарһан «Тугас шубуун» гэжэ гоё һайхан танец, украингуудай гал дүлэн мэтэ «Гопак» — эдэ бүгэдые сугларагшад ехээр һайшаагаа. Ли Дадзен түрүүтэй Хитадай залуушуулай ансамблиинхид «Луугай хатар» гэжэ юрэ бусын танца харуулжа, хүн зониие ехээр һонирхуулба.

Румыниин залуу дуушан Конь Ладислав гэгшэ Бородиной «Князь Игорь» гэжэ опероһоо Игориин ари дуулаа. Немецкэ баледэй солистнар Урсулу Хайнрих болон Герхардт Петцольд гэгшэд Шопенэй хүгжэм доро хатар хээ. Японой балерина Каору Исии Григэй «Анитриин хатар» гээшые гүйсэдхэбэ. Мүн Японой басаган Такидзава Миэко Чио-Чио-Санай монологые дуулаһан байна. США-гэй түлөөлэгшэд Пегги Фигер болон Гай Кэровэн гэгшэд Америкын арадай дуунуудые дуулаба. «Ой, туманы мои, растуманы» гэжэ ород дуу тэдэнэй дуулахадань, зон ехээр баярлаа.

Нүхэд М. А. Суслов, П. Н. Поспелов, А. Н. Косыгин гэгшэд концерт дээрэ байгаа.

Энээнһээ гадна Союзуудай байшангай колонно зал соо, тэрэшэлэн консерваториин ехэ зал соо фестивалиин лауреадууд энэ үдэшэ ехэ концерт харуулаа.

Августын 10 (ТАСС).

Залуушуулай нүхэдэй ёһоной уласхоорондын III спортивна наадануудай дүн тушаа

Залуушуулай нүхэдэй ёһоной уласхоорондын III спортивна нааданууд хоёр недели шахуу үргэлжэлжэ, августын 10-да дүүрэбэ. ТАСС-эй корреспондентнүүд энэ наадануудта амжалта туйлаһан олон спортсменүүдтэй уулзажа, тэдэнтэй хөөрэлдөө.

Хитадай спортсмен **Чен Цзинь-кай** гэгшэ штангистнуудай дунда дэлхэйн шэнэ рекорд туйлаһан байна. Минии иимэ ехэ амжалта туйлаха ябадалда элдэб олон ороной нүхэдэй дэмжэлтэ ехээр туһалаа гэжэ тэрэ хэлэбэ. Би Москвада гэртээ байһан шэнгеэр байгааб.

Спортивна ябалгаар олимпийскэ чемпион **Норман Рид** (Шэнэ Зеланди) иигэжэ мэдүүлбэ:

— Би анха түрүүшынхеэ советскэ ниислэл хото ерээб. Тиимэһээ энэ үзэсхэлэнтэ һайхан город үшөө хэды ерэхэ бэзэб гэжэ найданаб. Советскэ Союз дотор түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хойто жэл конкурсһоо гадуур хабаадаха хүсэлэнтэйб. Хэрбээ энэ мүрысөөндэ намайе уряа һаань, ехээр баярлахаб. Мүнөө Москвада байхадаа биратай дүн харуулжа шадаагүйдөө ехэ шаналнаб. Танай гоё һайхан стадионуудые, спортивна талмайнуудые, залнуудые болон уһанай бассейнүүдые тон ехээр һайхашаагааб. Иимэ һайн спортивна базатай байгаад амжалта туйлангүй байха аргагүй. Шэнэ Зеландида хэзээшье иимэ стадионууд бии болохо гээшэб.

Гимнастикаар наадануудай абсолютно чемпион **Борис Шахлин** (СССР), тон хүнгэн шэгнүүртэнэй дунда юрын барилдаагаар чемпион болоһон, Токиогой «Мэйдзи» университедэй экономическа факультедэй студент **Сува Кацудзе** (Япон), тамаралгаар үнэтэ шанда хүртэһэн **Линь Цзинь-чжу** (КНР), 1500 метрын зайтай газарта тамархадаа чемпион болоһон **Борис Никитин** (СССР) болон бусад спортсменүүд үгэ хэлэхэдээ, энэ наадануудта бүгэдэ ехэ үндэр сэгнэлтэ үгөө.

400 метрын зайтай газарта тамаралгаар наадануудай чемпион болоһон **Марта Скупилова** (Чехословаки) иигэжэ мэдүүлбэ:

— Би Варшавада болоһон залуушуулай нүхэдэй ёһоной хоёрдохи спортивна наадануудта хабаадаһан байгааб. Тиимэһээ Москвада урдын олон танил болоһон нүхэдтэеэ уулзааб.

Олон ороной спортивна делегацинууд, тэрэ тоодо манай Чехословакииншье делегаци Москвагай Гүрэнэй университедэй общежити соо байгаа. Бидэнэр—чехүүд, хитадууд, словагууд, французууд, немецүүд, полягууд—тон эбтэйгээр байдаг, ходоодоо сугларжа хүхидэг, сэнгэдэг, хөөрэлдэдэг байгаабди. Мүнөө бүри олон нүхэдтэй болоод, нютагаа бусахам.

(ТАСС).

Москва. Залуушуул болон студентнэрэй Бүхэдэлхэйн VI фестивальда. Эб найрамдалай, хани барисаанай түлөө хэгдэһэн уулзалганай үедэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Манежнэ талмай дээрэ фестивалиинхид модоной үзүүртэ аһааһан факелнуудые баряад ерээ.

ТАСС-эй фотохронико.

Үйлсын командануудай наадана

БМАССР-эй 25 жэлэй ойн нэрэмжэтэ стадион дээрэ футболоор үйлсын командануудай уулзалган болоо. Энэ мүрысөөндэ Пионернүүдэй ордоной үүсхэлээр городой үйлсэ бүхэндэ эмхидхэгдэһэн 7 команданууд наадаһан байна.

Мүрысөөнэй болохоһоо урид 11х50 метрын эстафетэ боложо, Щорсын нэрэмжэтэ үйлсынхид нэгэдэхи, Балтахиновай үйлсынхид—хоёрдохи һууринуудые эзэлбэ.

Хэды саг соо үргэлжэлһэн үсэд шанга мүрысөөнэй удаа ПВЗ-гэй «Локомотив» ба Балтахиновай нэрэмжэтэ үйлсын команданууд шалгаржа, түрүү һууриин түлөө мүрысэхэ эрхэ олобод.

Эдэ хоёр командануудай хоо[...] до болоһон ехэ шанга тулалда[...] удаа ПВЗ-гэйхид 3:0 тоото[...] нүгөөдүүлээ шүүжэ, түрүү һ[...] эзэлээ.

Түрүү һуури эзэлһэн кома[...] Пионернүүдэй ордоной дамжуул[...] кубок, диплом барюулагдаа.

Хоёрдохи һуури эзэлһэн Балт[...] новай үйлсэдэхи команда [...] нернүүдэй ордоной дипломдо [...] төө.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 1. ПВЗ-гэй «[...] комотив» командын гэшүүд[...]

Г. Рютинай текс[т]

А. Сельверовэй фото

Республикын түрүү һууриин түлөө

Профсоюзуудай командануудай дунда хүнгэн атлетикээр түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн гурбан үдэрэй туршада үргэлжэлжэ дүүрэбэ.

Мүрысөөн хоёр группада боложо: 1-дэхи группада ПВЗ-гэй «Локомотив», «Байкал», «Металлург» ба Городок городой команданууд, 2-дохи группада хэлхеэ холбоошод, Хандагатайн леспромхозой, нютагай промышленностиин, шэлэй заводой болон бусад команданууд наадаа.

Мүрысөөн эрэшүүлэй 100 метрын урилдаагаар эхилээ. Энэ талые, 11,6 секунда соо гаталһан Яркович (ПВЗ-гэй «Локомотив») түрүү һуури эзэлээ. Эхэнэрнүүдэй дундаһаа Мартынцева (ПВЗ) шалгараа.

Диск шэдэлгээр Бобров, Потапова хоёр (ПВЗ) һайн амжалтануудые туйлаа. 10000,5000 метрын урилдаанда пединститутдай студент [...] ритонов бараниие ахин гараа. 2[...] 400 метртэ Мартынцева, 1500 [...] рын урилдаанда Орлов («Урож[ай»)] гэгшэд шалгараа. Ядро түлхил[гээр] Бобров, Сапунова. («Байкал») [...] шэд, үндэрые харайлгаар Ха[...] Царькова (пединститут) гэг[...] солбоноо харуулаа.

4х100 метрын эстафетнэ у[рил]даанда ПВЗ-гэй «Локомотив» [ко]мандынхид түрүүлэн ерээ.

Мүрысөөнэй дүнгүүдэй ёһоо[р 1-]дэхи группада ПВЗ-гэй «Локо[мо]тив», 2-дохи группада хэлхеэ [хол]бооной командануд түрүү һу[ури]нуудые эзэлээ.

Түрүү һуури эзэлһэн кома[нда]нуудта, спортсменүүдтэ дамж[уула]гын шангууд, грамотанууд бар[юу]лагдаа.

Л. Бобыкин

Виктор Бадмаев чемпион болобо

Июлиин 3-һаа 7 болотор Воронеж городто ССР Союзай хүдөө ажахын министерствын дээдэ һургуулинуудай 2-дохи Бүхэсоюзна спартакиада үнгэргэгдөө.

Спартакиадада Бурят-Монголой Зооветинститудай боксёрнуудай команда хабаадалсаа. Тэрэ тоодо боксёрнууд-студентнэр М. Цыренжапов, В. Николаев, Н. Григорьев, В. Шулунов, А. Думнов, Я. Трифонов, В. Бабенко, В. Мониев, А. Белоножко, В. Бадмаев гэгшэд бии.

4 үдэрэй туршада болоһон үсэд шанга тулалдаанай удаа манай институдай команда Москва, Ташкент, городуудай командануудһаа 0,5 [оч]ко дутуу абажа, гурбадахи һ[уури] эзэлээ. Спортоор СССР-эй ма[стер] Виктор Бадмаев, Василий Шул[унов] гэгшэд эрхим амжалта туйла[жа] түрүү һууринуудые эзэлээ. Вла[ди]мир Николаев—хоёрдохи, Ми[хаил] Цыренжапов, Арнольд Белоножк[о] гурбадахи һууринуудта гараа.

Удаань Виктор Бадмаев, Вас[илий] Шулунов гэгшэд Ленинградта бо[ло]һон СССР-эй дээдэ һургуулину[уд]ай мүрысөөндэ хабаадалсаа. Т[эндэ] Виктор Бадмаев бүхы тулал[даа]нуудта илалта туйлажа, студе[нт]нэрэй дунда СССР-эй чемпионой [нэ]рэзэргэ олоо.

А. Ринчинов

САЯНАЙ СОЛОТО ХҮНҮҮДЭЙ НЭГЭН

Адаряа шулуун үндэр һарьдагууд зэлэ татан зэргэлэнхэй. Тэдэнэй хурса оройнуудынь хүбэн сагаан үүлэ нэбтэ харбажа, сэхэ өөдөө шорхойлдоно. Түрүүшынхеэ эндэ ерэһэн хүндэ ямар нэгэ ехэ далайн долгиной хүдэлхэеэ болишоод байһандал һүр жабхалантайгаар һарьдагууд үзэгдэхэ юм. Сэлмэг үдэр эдэ һарьдагуудай хүхэрэн байһан оройнуудые дамжуулан саашань харахада, Мүнхэ Сарьдагай мүльһэн сагаан орой толорон байдаг.

...Саян үндэр уула тухай бурят арадай үльгэр домогто хэды хэлэгдэдэг бэ! Бэе бэетэеэ хаяа хадхаһан шулуун хабсагайн хабшал соогуур дошхон урасхаалта уһанай шаяан хүбшэ тайгын гүн руу суурятан ошоно. Эдэ уулануудай дунда хүнэй хүлөө табяагүй, ан гүрөөл болон арьяатанай байралдаг газар олон. Зэрлиг ямаан, хабаргаа гэхэ мэтэнүүд шулуун хабсагайн эрмэг дамжан дүүлидэг.

Совет засагай тогтоһон сагһаа хойшо Саянай уулануудай баялигууд шэнжэлэгдэжэ эхилээ. Хабар зундаа хабсагай шулуунай зүргэ харгыгаар ганзагатай эмээл моритой хүнүүд ябажа эхилдэг. Үбэлэй сагта Эрхүү голой мүльһэн дээгүүр автомашинануудшье ябадаг байна.

Зунай нарата халуун үдэршье хайлдаггүй саһатай үндэр газарта хүдэлмэришэдэй посёлгууд байгуулагдана. Тэндэнь радио, электростанци гэхэ мэтэ хүү бии. Байгаалиин ба сагай уларил шэнжэлхэ станци хүдэлнэ. Эдэ бүгэдэ Саян уулын баялигые шэнжэлэн бэдэрдэг геологуудай хүсөөр байгуулагданхай. Орьёл торьёл хабсагайн хаягаар газар нүхэлдэг элдэб машина түхеэрэлгэнүүд тодхоотой. Саян [illegible]ган, алюминиин руда бусад ашагта малтамалнууд олдоһон байна.

Саянай нюусануудые бэдэрэн олохынь тулада геологуудта эндэхи нютагай ангуушад ехэхэн туһа хүргэдэг гээшэ. «Бугын харайжа гарахагүй газараар Саянай ангуушад ябадаг» гэжэ эндэхи геологууд хэлсэдэг болоһоор үнинэй. Саяниие шэнжэлэгшэ геологоминералогическа наукануудай доктор, мэдээжэ профессор Сергей Владимирович Обручев Ахын, Түнхэнэй ангуушадые Алас Дурна зүгые шэнжэлэгшэ суута Арсеньевэй бэшэһэн ном соо хэлэгдэдэг Дерсу Узалатай жэшэһэн байна. Геологуудта ехэ туһа хүргэдэг Саян уулын солото ангуушадай нэгэн тухай эндэ хэлэхые хүсэгдэнэ.

***

Шанха дээрэһээ бууһан хадын хабшал соогуур эмээл моритой хүнүүд һубарилдан, аалиханаар дабшажа ябана. Хара боро түжүүрхэ үмдэһэн задарюушаг хүн түрүүлэн гэпхэлүүлнэ. Бага анид гэһэн нюдөөр ойр тойрониие адаглан харана. Нара һалхинда хүри улаан болоһон нюурайнь хоёр һаншаг бууралтанхай. Энэ нүхэрнай геологуудай Бэлшэрэй экспедициин газаршалагша, солото ангуушан Базар Шагдурович Шагдуров болоно.

Базар Шагдурович 65-тай болоһоншье һаа, дүшөөд шахаһан шииираг хүнһөө дутахаар бэшэ. Ямаршье үндэр хадые махажа хаядаг, хүнгэн солбон зандаа. Энэ наһан соогоо нүхэр Шагдуров олон юумэ үзэһэн, һонин юумэ хараһан байна. Саянай геологууд тэрэ үбгэниие «манай Базар үбгэжөөл баатар бэетэй» гэжэ дэмы хэлэдэггүй. Тэрэ үбгэнэй сухаришагүй зоригтой, эсэшэгүй шадалтайе олон хүн мэдэхэ. Базар Шагдуровичын буу үргэлжэ Саянай уулын зэрлиг ой тайгые зайжа эхилһээр аяар 50 жэл үнгэрөө. Тэрээн сооһоо гуша шахуу жэлдэ таһалгаряагүйгөөр СССР-эй наукануудай Академиин экспедицидэ, геологическа партинуудта газаршанаар хүдэлмэрилжэ байна.

— Энэ наһан соогоо үбшэлхэ гээшые мэдээгүй хүм,—гэжэ Базар үбгэжөөл хөөрэнэ. Үнэхөөрөөшье тэрээнтэй сугтаа хүдэлдэг геологууд газарша энэ үбгэнэйнгөө үбэлэй янгинама хүйтэндэ үмдэжэ ябаһан хүбсаһаараа саһан соо ороод хонодог, хадаһаа бууһан харьялма түргэн урасхалтай хүйтэн уһые тамараад, саада бэедэнь гарадаг, үдэр дүүрэн ябагаар махаад эсээб гэжэ хэлэдэггүй тухайнь һониноор хөөрэлдэдэг байха юм.

Базар Шагдуровичын энэ наһан соогоо Саянай һарьдагуудай хабшал соогуур ябаһан замые тоолохо болоо һаа, олохон мянган модон болохо. Мүнөөшье үбгэн наһан болооб гэнгүй, хүнэй ябаагүй газарта геологуудые асаржа, шэнжэлүүлнэ.

Зунай аяма халуунда Саянай уулануудта эгээл гоё һайхан саг ерэдэг. Хэдышье халуун һаань һарьдагуудай оройһоо һэрюухэнээр һэбшээлэн байхань аятайхан даа. Хоншуухан үнэртэй үндэр газарай ургамал-арса болон бусад сэсэгүүдэй хоншуухан үнэр анхилан байдаг. Хангил хабсагайн һуудэртэй газарай саһа мүльһэн һаял хайлажа, хабшал жалгы уруудан, хурдан түргэнөөр урдана.

Эгээл энэ үедэ Саянай уулаар аяншалха бэрхэтэйшэг болодог. Алхаса бүхэнөө адаглажа, гэшхэсэ бүхэнөө гэтэжэ ябаха хэрэгтэй. Эндүүтэй нэгэл алхаһаа элдэб аюулай болохонь холо бэшэ. [illegible] Базар Шагдурович геологуудые найдамтайгаар газаршалдаг, тохёолдоһон бэрхэшээлые гаталха зүб зүбшөөл үгэдэг байна.

Геологуудай партиин морёоршье, ябагааршье аяншалхадань Базар үбгэжөөл хододоо түрүүн ябадаг. Моритой һаа, эмээл дээрээ лаб һуужа, холые шэртэн аман соогоо ямар нэгэн дуунай аялга гүндиргэн ябахадань геологууд найдамтай харгыгаар ябаһанаа таажа мэдэдэг болонхой.

Нэгэтэ Базар үбгэн ябажа байтараа гэнтэ зогсожо, ойр тойрониие шагнан, ан гүрөөлэй мүр шэнжэлэн хараба. Тоншуул болон бусад шубуудай абяа гараха холоһоо соностоно. Ангай үгсэһэн, уруудаһан мүрнүүд...

—Һалхи шуурган боложо магад,—гэжэ тэрэ нүхэдтөө хэлээд,—түргэхэнөөр хонолгын газар бэдэрхэ болоо хабди гээ.

Үндэр хадын хабшалаар урдаһан түргэн уһанай эрьедэ геологууд моридоо шүдэрлэн табижа, майхангуудаа татаба. Сэлмэг байһан тэнгэри уданшьегүй бүрхэжэ, ехэ уһатай аадар һалхин эшхэрэн буушаба. Теэд уданшьегүй тэнгэри сэлмэжэ, наран дахяад шаража оробо.

—Базар Шагдурович, таамнай барометртэл адляар тэнгэриин абари зан мэдэхэ байнат, хайшан гээд иигэжэ мэдэнэбта?—гэжэ ногоон дээрэ тамхилжа һууһан геологуудай нэгэн асууба.

— Мэдэлшэ хүм, — гээд Базар үбгэн ташаганаса энеэжэ байтараа, шарайгаа гэнтэ хурсадхан:

—Гайхаха юун байхаб даа. Олон жэлдэ ой тайгые тэнэхэ, зурахадаа энэ мэтые тухайлдаг болохонь хэбэрэг юм. Таанад залуушуул, эрдэмтэй зон гээшэт, миний наһанда хүрэтэрөө намһаа бүри олон юумэ мэдэхэ болохот.

Базар Шагдурович Түнхэнэй аймагай Туран тосхондо түрэһэн хүн. Базар хүбүүн бага наһанһаа агнуушан болохо хүсэһэн. Теэд зориһондоо тэрэ хүрөө. Борьбо дээрээ бодоһонһоо хойшо үбгэн наһан болотороо Саянай уулын ой тайгаар агнажа ябана. Энэ үе соо солото агнуушан хүбшэ тайгын эзэн—баабгайтай олон дахин уулзажа, олзо болгоһон, бодон гахай, булга, хэрмэ, шэлүүһэ, бугын эбэр мүн лэ олоор гүрэндөө тушааһан байна.

...Модо мүргэмэ балай харанхы, төөрижэ ошомо манан, саһа бордоһошье байг—Базар үбгэнэй ажалда ямаршье бэрхэшээл тохёолдодоггүй. Тэнгэриин мүшөөр, модоной набша намаагаар, шулуунда ургаһан хүбхөөр замаа заахашье алдадаггүй байна. Ямар нэгэн ангай харайн гараһан мүрые харахадаа али багаар хайшаа ошоһыень, хаанахана тэрээнтэй уулзажа болохые уридшалан тухайлдаг. Эдэ бүгэдэ хадаа Саянай уулын солото ангуушанай баян дүй дүршэл болоно бшуу.

1929 он һэн. Зүүн Саяниие шэнжэлхээ ерэһэн геологуудай түрүүшын парти эндэ ерээ юм. Тэдэ геологуудые хүндэтэйгөөр угтажа туһаламжа үзүүлһэн түрүүшын бурядуудай нэгэн нүхэр Шагдуров болоно. Тэрэ гэһээр олон жэл үнгэрөө. Мүнөө эсэхэ сусахые мэдэнгүй, үбгэн наһан болооб гэнгүй Саян уулынгаа баялигуудые тэрэ бэдэрэлсэһээр. Геологуудай хүдэлмэридэ хүргэһэн аша туһань яһала ехэ юм. Түрүүшээр олохон жэлдэ мэдээжэ геолог нүхэр Глушковскиин экпедициие газаршалаа. Удаань профессор Соболевой, геолог Гребенниковэй партитай эндэхи эгээл үндэр уулануудай оройдо гаралсаһан байна.

Мүльһэн хуяг хэдэрһэн хангил уулын оройдо гараха хүнгэхэн хэрэг бэшэ. Хэдэн үдэрэй туршада ябажа, тэндэһээ туулганай руда олоһон байна. Энэ үедэ болоһон гэнтын аюулһаа ами наһаяа абаруулһан [illegible] үбгэниие наһан соогоо мартахаа боли[...] һайн үгөөр дурдадаг юм. Мүнөөшье үбгэжөөлдэ Москва, Ленинград, Чита, [...] хүү городуудһаа, мүн Яхадһаашье т[...] геологуудһаань бэшэгүүд ерэжэл бай[...]

1937 ондо Базар Шагдурович һай[н] хүдэлмэрилһэнэйнгөө түлөө Москва, [Ле]нинград хүрэтэр ошохо экскурсионно[й пу]тёвкоор шагнагдаһан юм. Орьёл үндэр [уула]нуудай ой тайгаһаа гаража үзөөгүй [...] хүндэ Эхэ оронойнмнай захагүй үргэн [...] дайда, тура городууд һонирхолто[й] үзэгдөө бэлэй. Москва хото хүрэжэ, [...] Саяниие шэнжэлэгшэ академик Вла[димир] Афанасьевич Обручевайда айлшалаа, [...] нойнгоо түб хотын түүхэтэ газарну[удтай] танилсаа, Ехэ театртаашье орожо үзэ[...]

***

Тэрэ сагһаа хойшо олохон жэл үнг[эрөө.] Саянай хормойгоор ажаһуугшадай [...] байдалшье ондоо болоо. Геологуудай [...] шэр гэжэ посёлогто газаршан үбгэ[н ...] сэбэр, һаруул гэртэ байдаг юм. Бэлш[эр] посёлок хоёр мянга гаран метр үндэр [га]зарта оршодог.

Гурбан жэлэй саада тээ эндэ ангу[ушан]дай байдаг хоёрхон лэ гэр байдаг һэн. [Мү]нөө эндэ сэб сэхэхэн үйлсэ зурына. [...] шина, тракторнууд бии болонхой. [...] улаан булан, магазин, электростанци, [...] лово хүдэлнэ. Эндэхи геологууд бүх[...] ветскэ хүнүүдтэй хамта Агуу Ехэ Ок[тяб]риин 40-дэхи ойн хүндэлэлдэ ажалай вахтада жагсанхай. Мүнөө шэнжэлэ[гэй] хүдэлмэри түлэб дундаа ябажа байна. [...] нэй хүлэй гэшхээгүй шэнэ шэнэ газ[арта] Базар Шагдурович геологуудай парти[...]дые дахуулан абаашана.

О. БЕРЕЗНОВ
Б. ДАШИЕВ

Редакторай орлогшо О. ГОМБОЕВ

Адрес редакции: г. Улан-Удэ ул. Ленина, 26. Телефоны редакции: редактора 46-32. зам. редактора—32-74. отв. секретаря — 27-37. отделов: партийной жизни, сельского хозяйства — 47-59, пропаганды и переводов — 35-14. культуры и быта, промышленности — 34-05, местной информации и писем — 24-74 корректорская — 32-67 бухгалтерия 37-32. Для международных переговоров — 16.

Н 00496. Типография Министерства культуры Бурят-Монгольской АССР Зак. № 4428